

**Kangasalan viheralue- ja
ulkoliikuntapaikkaohjelma
2023-2032**

Kangasala

OKSALLA YLIMMÄLLÄ

Kangasalan viheralue- ja
ulkoliikuntapaikkaohjelma 2023-2032

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. VIHERALUEIDEN JA ULKOLIIKUNTAPAikkojen KEHITTÄMISTYÖ	3
2.1 Työn kuvaus ja tavoitteet	4
2.2 Työtä ohjaavat periaatteet	5
2.3 Työn aikainen vuorovaikutus	8
3.KANGASALAN VIHERALUEET JA ULKOLIIKUNTAPAikat	11
3.1 Viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen merkitys	12
3.2 Nykytila	14
3.2.1 Ulkoliikunta- ja leikkipalvelut	14
3.2.2 Viheralueet	25
3.2.3 Erityisalueet	27
3.3 Kunnossapidon periaatteet	28
3.4 Investointien ja käyttötalouden resurssit	31
4.KANGASALAN VIHERALUEIDEN JA ULKOLIIKUNTAPAikkojen KEHITTÄMINEN 2023–2032	32
4.1 Ohjelman painopistealueet	33
4.1.1 Kangasalan retkeily- ja ulkoilumahdollisuudet ovat tunnettuja, vetovoimaisia ja helposti saavutettavia	34
4.1.2 Kangasalan monipuolista järviluontoa hyödynnetään osana ulkoiluverkostoa	36
4.1.3 Ulkoliikunnan ja leikin palveluita monipuolistetaan	38
4.1.4 Monimuotoinen luonto on kaupunkilaista lähellä	41
4.1.5 Toimivat palvelut rakentuvat vuorovaikutuksessa	43
5. OHJELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA	45
5.1 Resurssien mitoitus	46
5.2 Toteutusohjelman seuranta	48
LIITTEET	49

1. Johdanto

Kangasala on kehittyvä kaupunki, joka kasvaa Tampereen imussa, osana Tampereen kaupunkiseutua. Kangasala on kuuluisa kauniista maisemistaan, joiden keskeisiä tunnuspiirteitä ovat laajat järvialueet ja niitä halkova harjujakso sekä laaksoalueiden avoimet kulttuurimaisemat.

Suurin osa kangasalalaisista asuu nauhamaisessa keskustaajamassa, joka ulottuu Tampereen rajalta Vatialasta keskustaan ja sen itäpuolelle. Suinula ja Haviseva muodostavat erillisen pohjoisen taajaman. Saha-lahti ja Kuhmalahti ovat tärkeitä kylätaajamia maaseutumaisessa ympäristössä. Nykyiset rakennetut viheralueet sekä ulkoliikuntapalvelut sijoittuvat pääosin näiden taajamien alueille.

Kangasala on ollut vahvasti kasvava kaupunki ja kaupungin tavoitteena on kasvu-uralla pysyminen myös tulevaisuudessa. Lamminrahkan uuden kaupunginosan rakentuminen on käynnissä. Nauhataajamaa tiivistetään ja täydennetään etenkin keskustan, Suoraman ja Vatialan alueilla. Tulevaisuudessa myös Ruutana on kasvamassa voimakkaammin.

Viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelma on pitkän aikavälin toimintasuunnitelma, joka ohjaa alueiden suunnittelua, kunnossapitoa ja rakentamista sekä viher- ja ulkoliikuntapalveluiden tuottamista. Tämä ohjelma korvaa vuonna 2008 laaditun Kangasalan viheralueohjelman 2008–2030 tavoiteraportin, ja sitä seuranneen Kangasalan viheralueiden toteutusohjelman 2013–2020, ja jatkaa tuolloin aloitettua pitkäjänteistä kehittämistyötä.

Reilun kymmenen vuoden aikana sekä Kangasalan kaupungissa että yleisessä toimintakentässä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ilmastonmuutos, luontokato ja koronapandemia ovat tuoneet lisähaasteita myös viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseksi. Myös tieto kaupungin viheralueista ja ulkoliikuntapaikoista sekä niiden kehitystarpeista on ollut osin puutteellista. Täten koettiin tarpeelliseksi laatia uusi ohjelma, joka kokoaa yhteen ajantasaisen tiedon sekä luo uudet suuntaviivat vuosille 2023–2032.

Vatialan lähiliikuntapaikka.
Kuva: Kangasalan kaupunki

*Vesaniemen veneranta (yllä) ja
Maisemaa Vehoniemen näkötornista.
Kuvat: Kangasalan kaupunki*

2. Viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittäminen

Kuohunlahden puisto. Kuva: Kangasalan kaupunki

2.1 Työn kuvaus ja tavoitteet

Viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelma on laadittu konsulttityönä. Työ käynnistettiin maaliskuussa 2022, ja se viedään elinympäristölautakunnan hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2023. Tilaajana on Kangasalan kaupungin rakentamisen palvelualueen ulkoalueiden ylläpidon yksikkö. Projektista on vastannut kaupunginpuutarhuri Jari Järvinen. Ohjausryhmässä ovat olleet mukana kaupungin edustajina suunnittelija Milla Santalehto, suunnitteluarkkitehti Jenni Joensuu-Partanen ja liikunnan palvelukoordinaattori Jarno Schutskoff. Konsulttina on toiminut WSP Finland Oy, jossa projektipäällikkönä on ollut maisema-arkkitehti Arto Kaituri. Työryhmässä ovat olleet mukana suunnittelijat Emmi Turkki, Leila Soinio ja Riikka Söyrinki. Raportin on taittänyt Henri Syrjö.

Viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelma pitää sisällään kaikki Kangasalan ulkoalueiden kunnossapidossa olevat kohteet, joihin lukeutuvat rakennetut puistot, avoimet

viheralueet, virkistysmetsät, kaupungin omistamat luonnonsuojelualueet, liikunta- ja retkeilyreitit, laavut, luontopolut, hiihtoladut, urheilu- ja pallokentät, leikkikentät ja kiinteistöjen leikkipihat, uima- ja venerannat, ulkokuntosalit, kuntoportaat, skeittipaikka, frisbeegolfradat sekä erityisalueet, kuten matonpesupaikat, viljelypalstat ja koirapuisto.

Ohjelman tavoitteena on tuottaa asukkaille entistä laadukkaampia viheralueita ja ulkoliikuntapaikkoja. Ohjelma lisää palveluiden tuottamisen suunnitelmallisuutta, ja auttaa kohdentamaan resursseja tarkoituksenmukaisesti. Työssä on tarkasteltu viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen nykytilaa sekä määritetty niiden kehittämisen painopistealueet ja tavoitteet seuraavan kymmenen vuoden ajanjaksolle. Tavoitteiden määrittämisessä on otettu huomioon kaupungin muut olemassa olevat strategiat ja aiemmin laaditut kehittämisohjelmat.

Työ sisältää toimenpide- ja investointiohjelman, jossa on määritelty kaupungin viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen tulevat kehittämiskohteet, niiden priorisointi kahdelle viiden vuoden ajanjaksolle sekä laskettu alustava kustannusarvio kohteiden toteuttamisesta. Työhön sisältyy myös viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelman toteutumisen seurannan suunnittelu. Ohjelman toteutumisen seuranta on tärkeää, koska viheralueisiin ja ulkoliikuntapaikkoihin ja niiden toteuttamiseen kohdistuu usein muutostarpeita, joita on haastavaa ennakoida. Ohjelma toimii siis laaja-alaisena ohjenuorana, jota voidaan täydentää jatkossa laadittavilla erillisillä selvityksillä tai alaohjelmilla.

2.2 Työtä ohjaavat periaatteet

Viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelmaa ohjaavat periaatteet perustuvat kaupungin laajempiin omiin sekä seudullisiin tavoitteisiin. Niitä on määritetty mm. Kangasalan kaupunkistrategiassa sekä strategisessa yleiskaavassa 2040. Kaupungin aiemmin tekemiä, tämän työn kannalta ajankohtaisia ohjelmia ovat lisäksi Hyvinvointi- ja turvallisuusohjelma sekä Liikunnan visio 2021–2024. Lisäksi palvelukokonaisuuksien nykytilan kuvailussa käydään läpi palvelukohtaisesti viheralueita ja ulkoliikuntapaikkoja koskevia muita ohjelmia, ja niistä poimittuja ohjaavia periaatteita. Seudullisia tavoitteita on koostettu Tampereen kaupunkiseudun Seutustrategiaan sekä SeutuLiike-ohjelmatyöhön.

Kangasalan vuoteen 2029 ulottuvan kaupunkistrategian tavoitteena on hyvinvoivat ja terveet kaupunkilaiset, joilla on monipuolisia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia sekä monimuotoista lähiluontoa lähiympäristössään. Liikunta- ja ulkoilumahdollisuuksien kehittämiseksi on strategiassa asetettu useita konkreettisia toimia. Tavoitteena on muun muassa parantaa harjujen,

retkeilyreittien ja muiden virkistysalueiden houkuttelevuutta ja tunnettuutta sekä lisätä järviluonnosta nauttimisen mahdollisuuksia. Rakennetun ympäristön vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä pyritään lisäämään laadukkaiden viheralueiden, taiteen ja tapahtumien avulla. Kaupunkistrategiassa painotetaan lisäksi kaupunkilaisten osallistamista ja viestinnän kehittämistä. Strategian mukaan kaupunki kertoo aktiivisesti ja avoimesti toiminnastaan sekä kuulee asukkaitaan.

Kangasalan strateginen yleiskaava 2040 keskittyy hahmottamaan kaupungin kasvunäkymiä. Siinä nostetaan esiin strategian kanssa samansuuntaisia teemoja, joiden varaan kaupungin vetovoimaa rakennetaan. Esimerkiksi Kangasalan pitkä ja rikas historia, omaleimaiset maisemat ja arjen sujuvuus nähdään vetovoimatekijöinä. Tunnetut luontoarvot ohjaavat maankäytön suunnittelua. Nykyisille ja tuleville asukkaille halutaan tarjota lähiliikkumista tukevia virkistysmahdollisuuksia. Yleiskaavassa nostetaan esiin myös kaupungin

matkailupalvelut, joiden tukipilareita ovat luonto ja upeat maisemat.

Tampereen kaupunkiseudun Seutustrategia kulkee käsi kädessä Kangasalan oman kaupunkistrategian kanssa, eli niiden tavoitteet ovat samansuuntaisia. Strategian kärkitavoitteiksi on nostettu mm. lumoava arki, jossa luonnonläheisyydellä ja käyttäjien osallisuuden kehittämällä on suuri painoarvo. Toinen tätä työtä tukeva tavoite on fiksua kasvu, jossa korostuu mm. viherverkoston ja virkistäytymisen huomioiminen seudullisesti yhdyskuntarakenteen muuttuessa, ja seudun siniviherstrategian laatiminen. Sekä urbaaneilla keskuksilla että maaseudun kylillä on oma roolinsa monimuotoisen ja elinvoimaisen kaupunkiseudun kehittämisessä.

SeutuLiike-ohjelma tukee kaupunkiseudun strategian tavoitetta elinvoimaisesta kaupunkiseudusta, joiden peruspilareita ovat hyvinvointia tukeva elinympäristö ja hyvinvoivat kuntalaiset. Ohjelman tavoite on kannustaa alueen kuntalaisia erityisesti arkiliikkumiseen. Ohjelmassa selvitettyjen

eri ikäryhmien liikkumistottumuksien perusteella on luotu liikkumisen edistämissuunnitelma, jossa on otettu kantaa muun muassa fyysisen ympäristön kehittämiseen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteet liittyvät esimerkiksi koulunpihojen, lähiliikuntapaikkojen ja opastuksen parantamiseen.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan 2022–2025 on kirjattu viheralueita ja ulkoliikuntapaikkoja koskeviksi toimenpiteiksi uusien liikuntapaikkojen rakentaminen, liikuntapalveluiden markkinointi, opasteiden kunnostaminen ja uusiminen sekä luonnon

hyvinvointivaikutusten esille tuominen ja erilaisiin toimintakokeiluihin kannustaminen. Lisäksi tavoitellaan keskustan kehittämistä elinvoimaisemmaksi sekä taiteen ja tapahtumien tuomista näkyvämmiin esiin myös julkisiin ulkotiloihin.

Liikkumista koskevassa Liikunnan visio 2021–2024 -ohjelmassa painopisteinä ovat lähiliikuntapaikat, kuntoliikunta-, luonto- ja vaellusreitit, liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntapaikkojen hallinnointi sekä osallistamista ja yhteistyötä tukevat toimenpiteet.

Pitkäjärven skeittiparkki. Kuva: Kangasalan kaupunki

Lähiliikuntapaikkaohjelma

Vuonna 2018 valmistunut Kangasalan Lähiliikuntapaikkaohjelma laadittiin tarkentamaan edellisessä viheralueohjelmassa aloitettua viher- ja virkistysalueiden suunnitelmallista kehittämistä. Lähiliikuntapaikat ovat osa kaupungin virkistyspalvelutarjontaa, ja ohjelma on toiminut ohjenuorana kaupungin lähiliikuntarakentamiselle. Lähiliikuntapaikat sijoittuvat pääasiassa koulujen pihoille, leikkikentille, pallokentille sekä uimarannoille.

Lähiliikuntapaikkaohjelma sisältää kohteiden nykytilakartoituksen, lähiliikuntaolosuhteiden alueittaisen tarkastelun, kohdekortit sekä ehdotuksen lähiliikuntapaikkojen toteutusohjelmaksi vuosille 2018–2030. Ohjelmassa tunnistettiin 36 lähiliikuntapaikkana kehitettävää kohdetta, jotka jaoteltiin neljään palvelutasoluokkaan: (1) isot lähiliikuntapuistot, (2) monipuoliset lähiliikuntapaikat, (3) pienet lähiliikuntapaikat ja (4) räätälöitävät liikuntapaikat. Kohteille määritetyt kehittämistoimenpiteet ovat tyypillisesti välineistöä ja muita liikuntamahdollisuuksia monipuolistavia toimenpiteitä sekä pienpelikenttien kehittämistä.

Lähiliikuntapaikkojen toteuttaminen ohjelmoitiin kolmelle ajanjaksolle, 2018–2023, 2024–2026 sekä 2027–2030. Tavoitteena oli, että vuosien 2018–2023 aikana toteutettaisiin yhteensä kymmenen kohdetta, joista kolme olisi isoa lähiliikuntapuistoa, kolme monipuolista lähiliikuntapaikkaa ja neljä räätälöitävää liikuntapaikkaa.

Lähiliikuntapaikkaohjelmasta on toteutettu seuraavat kohteet vuosina 2018–2022:

- Kirkkoharjun ulkokuntoiluvälineet
- Kyötikkälän urheilukeskuksen ulkokuntosali
- Lamminrahkan alueleikkipaikka (Haltijankaaren leikkikenttä)
- Liutun rannan beach-volley kenttä
- Mäyrävuoren ulkokuntosali
- Pikkolan koulun ulkokuntosali
- Pikkolan liikunnallinen leikkikenttä
- Pitkäjärven koulun pump-track -rata ja ulkokuntosali
- Ranta-Koiviston ulkokuntosali
- Ruutanan koulun monitoimiareena
- Suoraman koulun monitoimiareena
- Tursolan koulun jäädytettävä pelikenttä (Vaarinmaan puisto)
- Vatialan koulun lähiliikuntapaikka
- Vesaniemen rannan beach-volley kenttä

Lähiliikuntapaikkaohjelman valmistumisen jälkeen on tunnistettu ja toteutettu myös muita ulkoliikuntakohteita, kuten Sorolan montun virkistysalue kuntoportaineen ja ulkokuntosaleineen sekä Suinulan kentän ulkokuntosali. Toteutettujen kohteiden lisäksi Lamminrahkan liikuntapuiston rakentaminen on alkanut syksyllä 2022, ja se on valmistumassa syksyyn 2023 mennessä.

Lähiliikuntapaikkaohjelmassa määritetyt toimenpiteet on huomioitu tämän toimenpideohjelmassa laadinnassa. Viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelma 2023–2032 on kuitenkin laajempi ohjenuora kaupungin viher- ja virkistysalueiden kehittämiseksi, ja sisältää kohteita, jotka eivät ole mukana lähiliikuntapaikkaohjelmassa.

Haltijankaaren leikkikentän kuntoportaat. Kuva: Kangasalan kaupunki

2.3 Työn aikainen vuorovaikutus

Yhdessä tekemisen arvo on esillä jo Kangasalan kaupunkistrategiassa, jossa korostetaan kaupunkilaisten kuulemista ja osallistumista kaupungin palveluiden ja toiminnan kehittämiseen. Tätä ajatusmaailmaa seuraten kaupunkilaisten kuuleminen sekä poikkihallinnollinen yhteistyö ovat olleet tärkeässä osassa tämänkin ohjelman laadinnassa. Viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittäminen edellyttää kaiken kaikkiaan tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

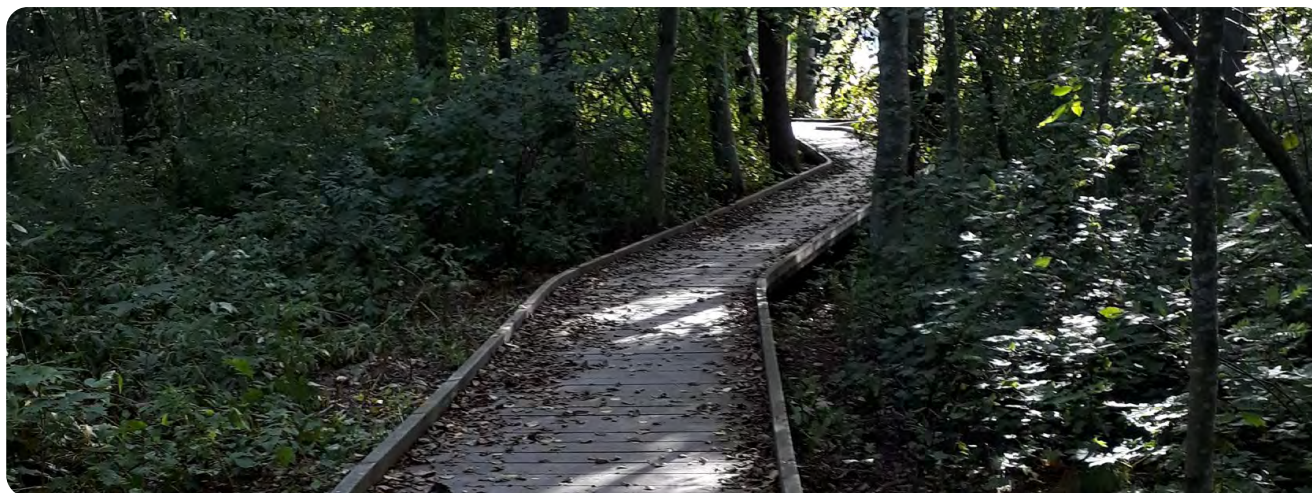
Ohjelman laatimisen aikana järjestettiin kaksi vuorovaikutustilaisuutta kaupungin viranhaltijoille, luottamushenkilöille,

asukkaille ja sidosryhmille. Lisäksi toteutettiin asukaskysely, johon vastasi lähes 700 kaupunkilaista. Osana vuorovaikutusta ohjelmaluonnos asetetaan yleisesti nähtäville, jolloin siihen on vielä mahdollista antaa kommentteja. Ohjelma viimeistellään kaupunkilaisten kommenttien perusteella ja viedään päätöksentekoon alkuvuodesta 2023. Ohjelman laatimisen aikaisen viestintäsuunnitelman mukaisesti hankkeen etenemisestä ja kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksista tiedotettiin laajasti kaupungin viestintäkanavissa ohjelman laatimisen eri vaiheissa yhteensä viisi kertaa.

Vuorovaikutustilaisuudet

Ohjelman tavoitteiden ja kehittämistoimenpiteiden muodostamiseksi järjestettiin kaksi vuorovaikutteista tilaisuutta 7.6.2022. Ensimmäinen tilaisuus oli suunnattu kaupungin viranhaltijoille ja luottamushenkilöille, ja tilaisuuteen osallistui paikan päällä 13 henkilöä kaupungin eri toimialoilta sekä valtuustosta. Tilaisuudessa keskusteltiin viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämistyölle asetettavista tavoitteista sekä ideoitiin konkreettisia palveluverkoston kehittämistoimenpiteitä.

Samana iltana järjestettiin kaikille kaupunkilaisille avoin asukas- ja sidosryhmätilaisuus, josta tiedotettiin mm. kaupungin verkkosivustolla ja sosiaalisessa mediassa. Tunnistetuille sidosryhmille lähetettiin tilaisuuteen erilliset kutsut. Iltatilaisuuteen osallistui 11 kaupunkilaista. Tilaisuudessa esiteltiin viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen nykytilaa ja kehittämistyötä, kerrottiin ohjelman laatimisen tavoitteista sekä keskusteltiin asukkaiden ideoista ja tarpeista viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseksi.

Kirkkojärven luontopolku. Kuva: Kangasalan kaupunki

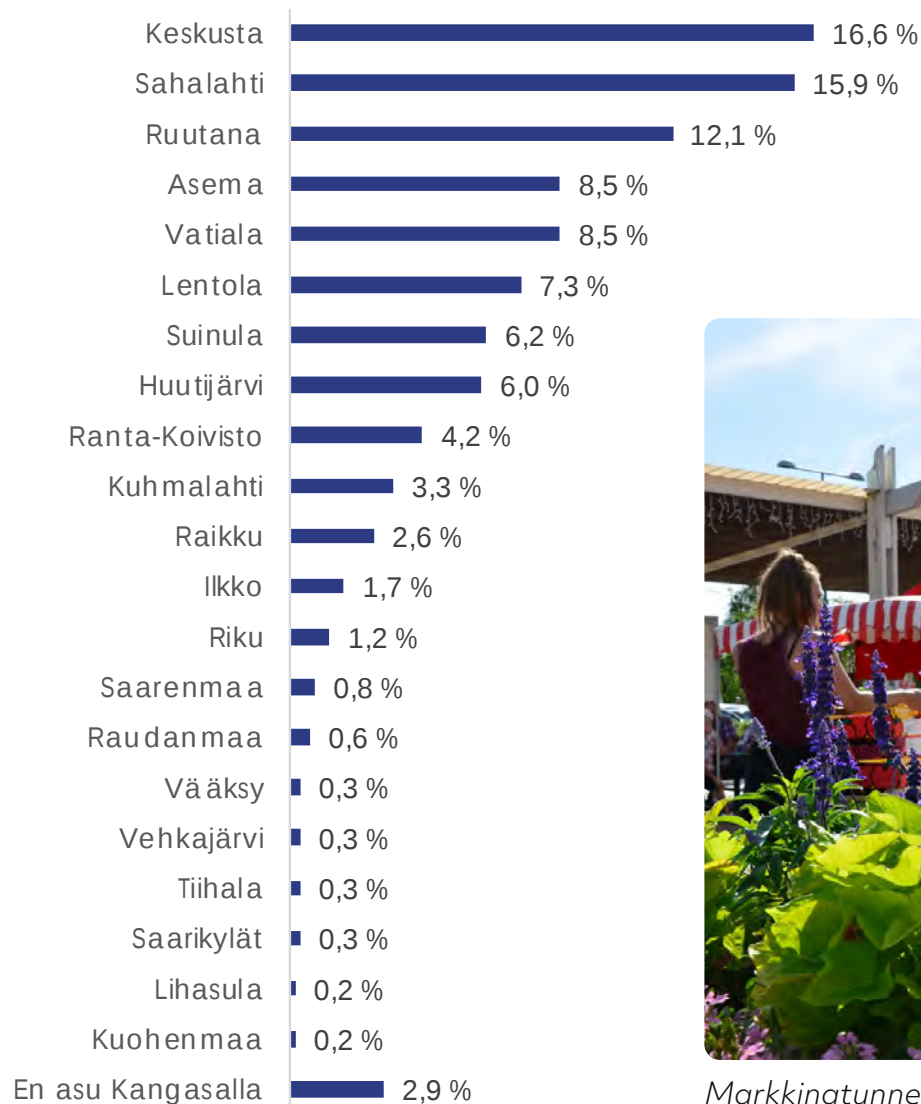
Asukaskysely

Vuorovaikutustilaisuuksien lisäksi ohjelman laatimisen aikana toteutettiin asukaskysely, jonka avulla kartoitettiin kaupunkilaisten näkemyksiä ja toiveita Kangasalan viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämisestä. Kysely oli avoinna 8.6-14.8.2022, jonka aikana kyselyyn osallistui lähes 700 vastaajaa. Kyselyyn saatiin vastauksia eniten keskustan (16 %), Sahalahden (16 %) ja Ruutanan (12 %) alueilta.

Kysely toteutettiin verkkoselaimessa toimivalla karttapohjaisella ohjelmalla, jossa vastaajat pystyivät merkitsemään kartalle kohteita, joihin heidän mielestään kaupungin tulisi tulevien vuosien aikana panostaa. Kartalle merkittiin yli 1800 kaupungin viheraluetta ja ulkoliikuntapaikkoja koskevaa kehittämis ehdotusta.

Kyselyn vastauksissa korostuivat asukkaiden toiveet nykyisten viheralueiden ja ulkokuntoilupaikkojen laadun ja kunnossapidon parantamisesta. Esimerkiksi useista kaupungin pallokentistä toivottiin tekonurmipäällysteisiä ja toiminnoiltaan monipuolisempia. Kaupungin uima- ja venerantojen yleiseen kunnossapitoon

Vastaajien määrä kaupunginosittain (% vastaajista, n=646)

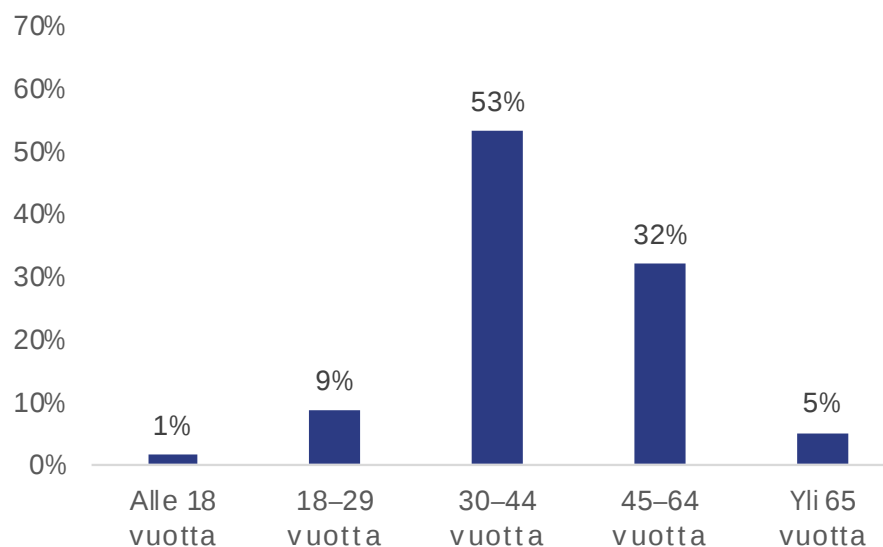

Markkinatunnelmaa Kangasalan torilta.
Kuva: Kangasalan kaupunki

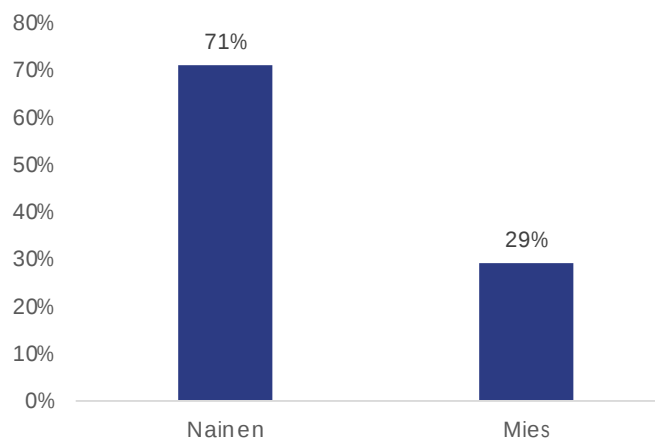
toivottiin kohennusta. Vahvana teemana vastauksissa nousi esiin myös ulkoliikunta- palveluiden alueellinen tasavertaisuus sekä maaseututaajamien ja kylien huomioiminen. Lisää havaintoja asukaskyselyn vastauksista on esitetty palvelukohtaisesti nykytilan kuvauksen yhteydessä osiossa 3.2. Asukaskyselyn tarkemmista tuloksista laadittiin kooste, joka julkaistiin kaupungin verkkosivuilla syyskuussa 2022 ([Kangasalan viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelma - Yhteenveto asukaskyselyn vastauksista](#)).

Vuorovaikutustilaisuuksien sekä asukaskyselyn avulla saatiin kerättyä arvokasta tietoa Kangasalan viheralueiden ja ulkoliikuntapalveluiden käytöstä sekä havaituista puutteista ja kehittämistarpeista. Kohteille esitettyjä kehittämisohdotuksia on käytetty perustana tässä ohjelmassa määritellyille tulevien vuosien kehittämistoimenpiteille. Lisäksi kerätty materiaali antaa arvokasta tietoa viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen jatkuvan kunnossapidon suunnitteluun ja resurssien kohdentamiseen.

Vastaajien ikäjakauma (% vastaajista, n=675)

Vastaajien sukupuolijakauma (% vastaajista, n=660)

3. Kangasalan viheralueet ja ulkoliikuntapaikat

Kyötikkälän ulkokuntosali. Kuva: Kangasalan kaupunki

3.1 Viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen merkitys

Viheralueiden sekä ulkoliikuntapaikkojen laaja-alaista merkitystä Kangasalla kuvastaa se, että niihin liittyviä aihepiirejä löytyy lähes jokaisen kaupunkistrategiaan nostetun osa-alueen alta. Viheralueet ja ulkoliikuntapaikat eivät koske ainoastaan ympäristöä ja vapaa-ajan mahdollisuuksia. Näitä palveluita korostamalla on mahdollisuus sujuvoittaa ihmisten arkea, edistää vuorovaikutteista toimintakulttuuria, tukea hyvinvointia, tuottaa kilpailukykyistä toimintaympäristöä elinkeinoille, vahvistaa taajamia ja maaseutua sekä kehittää Kangasalan imagoa.

Samalla kun Kangasalan strateginen yleiskaava 2040 nostaa esiin erilaisia visioita tulevaisuudesta, tunnistetaan niiden hankala ennustettavuus. Sen ovat osoittaneet viime vuosina sekä yhteiskuntia että yksilöitä kohdanneet globaalit kriisit. Niin globaalien kuin henkilökohtaistenkin kriisien keskellä korostuvat arjen toimivuuden tärkeys ja lähiympäristön merkitys. Niihin kaupunki pystyy vaikuttamaan tarjoamalla kaupunkilaisille laadukkaita viheralueita ja ulkoliikuntapaikkoja.

Esimerkiksi Covid-pandemian aikana paikalliset ulkoliikuntapaikat ja retkeilykohteet nousivat erityisen arvokkaaksi osaksi ihmisten arkea. Viherpalveluiden edistäminen vaikuttaa myös ennaltaehkäisevästi asukkaiden psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Luonnossa oleilu muuan muassa tutkusti laskee stressitasoa. Kaupungin onkin syytä panostaa ennakoivasti viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseen, jotta nykyisille ja tuleville kaupunkilaisille voidaan taata laadukas, terveellinen ja saavutettava elin- ympäristö myös tulevaisuudessa.

Lähiluonnon merkitys on noussut viime vuosina entistä tärkeämmäksi, kun luontokato on tunnistettu yhdeksi merkittävimmistä ympäristökriiseistä. Monimuotoinen luonto auttaa niin ihmisiä kuin ympäristöäkin selviämään sitä koettelevista muutoksista. Kangasalan kaupunkistrategiassa on tavoitteeksi asetettu kestävä, hiilineutraali kasvu sekä lähiluonnon monimuotoisuus. Maankäytön suunnittelun eri vaiheissa onkin tunnistettava ja huomioitava arvokkaat luontokohteet sekä

viherverkoston jatkuvuus. Kaupungin ympäristön tilasta on edellisen kerran raportoitu vuonna 2020 ([Kangasalan kaupungin ympäristön tila 2020](#)).

Ekologisten arvojen lisäksi luonto kertoo Kangasalan rikkaasta historiasta. Se osoittaa, miten jääkausi on muovannut maisemarakennetta, ja miten arvokkaat kulttuuriympäristöt viestivät keskiaikaisesta elämästä. Toisaalta teollisen rakentamisen jäljet ovat nykypäivänäkin näkyvissä esimerkiksi harjujen vanhoilla soranottoalueilla. Kokemus rikkaasta ympäristöstä vahvistaa kaupunkilaisten identiteettiä kangasalalaisina.

Kaupungin hyvinvointityöryhmän toimesta asukkaille tehtiin vuonna 2021 laaja kysely, jossa nousi esille kehittämisohdotuksia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien edistämiseksi. Kyselyn tuloksissa korostuivat lähiluonnon ja ulkoliikuntapalveluiden suuri merkitys mielen hyvinvointia vahvistavana tekijänä sekä turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön tärkeänä osana.

*Katajajärven esteetön lankkureitti ja Katajajärven kotalaavu.
Kuvat: Kangasalan kaupunki*

3.2 Nykytila

Kangasalan viheralue- ja ulkoliikuntapaikkaohjelma kokoaa yhteen laajan palvelukonaisuuden. Palveluiden nykytilan huolellinen kartoittaminen mahdollistaa tulevaisuuden suuntaviivojen määrittämisen. Palvelut on nykytilan kuvauksessa jaettu ulkoliikunnan ja leikin palveluihin, viheralueisiin sekä erityisalueisiin.

3.2.1 Ulkoliikunta- ja leikkipalvelut

Ulkoliikuntapalvelut käsittävät kaikki kaupungin kunnossapitämät ulkona sijaitsevat ulkoliikuntapaikat. Näihin lukeutuvat ulkoilu- ja retkeilyreitit, luontopolut, laavut, hiihtoladut, urheilukentät ja pallokentät, sekä osalla niistä talvisin kunnossapidettävät luistelukentät ja jääkiekkokaukalot, uimarannat ja venerannat sekä muut kohteet, kuten ulkokuntosalit, frisbeegolfradat, kuntoportaot ja skeittipuisto. Leikkipalveluita ovat kaupungin leikkikentät sekä kaupungin kunnossapidossa olevat koulujen ja päiväkotien leikkipihat.

Kyötikkälän urheilukeskus. Kuva: Kangasalan kaupunki

Ulkoliikunta- ja leikkipalvelut

- Ulkoilu- ja retkeilyreitit, luontopolut sekä laavut
- Hiihtoladut
- Urheilukentät, pallokentät ja talvisin jäädytettävät kentät sekä kaukalot
- Uimarannat ja venerannat
- Muut ulkoliikuntapaikat
- Leikkipalvelut

Viheralueet

- Rakennetut puistot
- Avoimet viheralueet
- Virkistysmetsät

Erityisalueet

- Matonpesupaikat
- Viljelypalstat
- Koirapuisto

Ulkoilu- ja retkeilyreitit, luontopolut ja laavut

Kangasalla on useita ulkoilu- ja retkeilyreitejä, jotka tarjoavat monipuoliset mahdollisuudet liikkumiseen ja luonnosta nauttimiseen. Näistä tunnetuimpia ovat Kirkkojärven ja Vehoniemenharjun (Metsähallituksen kunnossapitämä) luontopolut, Kirkkoharjun liikuntareitit sekä Kaarinanpolun ja Laipanmaan retkeilyreitit. Kaarinanpolku ja Lempäälän Birgitanpolku muodostavat tärkeän seudullisesti merkittävän retkeilyreitien kytkeytyen toisiinsa. Lisäksi reitillä on yhteys Tampereen ja Kangasalan liikuntareiteille. Ulkoilureitistöön kuuluu myös 14 laavua, joista kaksi sijaitsee saarella; Hautsaaren laavu Roineella ja Santasaaren laavu Vesijärvellä. Lisäksi laavuja on Kaarinanpolun ja Birgitanpolun yhteydessä Lempäälän puolella (Vähä-Riutta) ja Laipanmaassa Pälkäneen puolella (Pihtilampi, Ruokojärvi).

Kangasalan laavuista on laadittu tilannekartoitus (2019), jonka mukaan laavujen tilanne Kangasalla on yleisesti ottaen varsin hyvä. Kartoitukseen on koottu myös ehdotuksia laavujen korjaustarpeista ja kehittämideoista. Ehdotetut toimenpiteet ovat pääosin pienehköjä ja helposti toteutettavissa, kuten penkkien ja opasteiden uusimista ja vesikaton paikkausta. Hieman isompia toimenpiteitä ovat esimerkiksi uuden huussin rakentaminen Person laavulle ja vanhojen huussien purku Pihtilammella ja Norojärvellä.

Kaarinanpolun retkeilyreitille on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma vuonna 2020. Suunnitelmassa on todettu, että Kaarinanpolun reitistö on monessa kohtaa huonossa kunnossa ja edellyttää useita parannustoimenpiteitä. Reitien pitkospuut, sillat ja sora-
tukset ovat pääosin tulleet käyttöikänsä päähän. Lisäksi taukopaikkojen rakenne on joiltain osin huonossa kunnossa, ja opasteet

vaativat päivitystä. Ensisijaisina toimenpiteinä ovat siis rakenteiden ja opasteiden korjaukset ja siistiminen. Työt ovat tarkoitus alkuvaiheessa kohdentaa reitistön pienempiin rengasreitteihin sekä pistoihin, jotka kulkevat kiinnostaville ja vetovoimaisille kohteille, kuten laavuille. Pitkän aikavälin tavoitteena on kehittää reitistöä rengasmaisilla lähireiteillä sekä muuttaa reitin linjauksia siten, että päällekkäisyydet hiihtolajien ja voimalinjojen osalta poistuisivat.

Tämän työn asukaskyselyssä kehittämisehdotuksia osoitettiin erityisesti Kaarinanpolulle, Kirkkoharjun ja Kirkkojärven reiteille, Ruutanaan sekä Sahalahdelle. Asukaskyselyn vastauksissa korostuivat Kaarinanpolun reitistön ja rakenteiden huono kunto sekä Kirkkoharjun ja Kirkkojärven reittien opastuksen puutteet. Lisäksi vastauksissa toivottiin Ruutanan ja Sahalahden liikuntareittien kehittämistä.

Vehoniemen laavu ja Kirkkojärven lintutasanne. Kuvat: Kangasalan kaupunki

Hiihtoladut

Kangasalan latuverkosto on laaja, ja se ulottuu Kirkkoharjun, Kyötikkälän ja Sorolan reiteiltä sekä pohjoisen että etelän suuntaan. Lisäksi latureittejä on kunnan itäosissa Sahalahdella ja Kuhmalahdella. Yhteensä latureittejä on noin 100–150 km lumiolosuhteista riippuen. Latuverkko yhdistyy muutamassa kohdassa myös Tampereen ja Lempäälän verkostoon. Tärkein seudullinen reitti on Kirkkoharjusta Tampereen Kauppiin ulottuva seudullinen pääreitti. Lisäksi Vesijärvelle, Kirkkojärvelle ja Roineelle ajetaan talviolosuhteiden sallissa jäälataja.

Latuverkoston valaistu pääreitti kulkee välillä Kirkkoharju-Kyötikkälä-Vatiala sekä toinen haara Lamminrahkaan ja edelleen Tampereelle. Kyseisen pääreitin lisäksi Sorolan montun ladut ja Kyötikkälän kilpaladut pyritään saamaan hiihtokuntoon heti, kun lunta on riittävästi.

Muita kaupungin kunnossapidossa olevia hiihtolataja ovat mm. Mäyrävuoren liikuntareitti, Liuksiala-Kisapirtti, Liuksiala-Taivalpirtti sekä Suinula-Haviseva. Nämä reitit ajetaan pääreitin jälkeen. Ostopalveluina hoidettavia lataja ovat Etelä- ja Koillis-Kangasalan ladut, Lahdenkulman ladut, Kuhmalahden ladut sekä Vehkajärven ladut.

Asukaskyselyssä hiihtolatuja parantamiseksi esitettiin suhteellisen vähän kehittämisehdotuksia, mikä tukee kaupungin käsitystä siitä, että latuverkon laajuuteen ja latujen kuntoon on kaupunkilaisten keskuudessa oltu pääosin tyytyväisiä. Kyselyssä esitetyt latujen kehittämisehdotukset kohdistuivat erityisesti Sahalahdelle ja Ruutanaan.

Latukone. Kuva: Kangasalan kaupunki

Urheilukentät, pallokentät ja talvisin jäädytettävät kentät

Kangasalla on vuonna 2022 neljä urheilukenttää, joista Kyötikkälän urheilukeskuksen peruskorjaus valmistui vuonna 2022. Kaupungin pallokenttiin lukeutuu viisi nurmikenttää, kaksi tekonurmikenttää, 21 hiekkakenttää, neljä beach volley -kenttää sekä yksi lentopallokenttä ja yksi tenniskenttä. Yhteensä 23 kenttää jäädytetään talvisin, ja näistä seitsemällä kentällä on kaukalo.

Kaupungin pallokenttien kehittämistä ja toimintojen monipuolistamista on linjattu vuonna 2018 valmistuneessa lähiliikuntapaikkaohjelmassa. Sen tavoitteena oli viher- ja virkistysalueiden kehittäminen erityisesti siitä näkökulmasta, että asukkailla olisi mahdollisuus monipuoliseen ulkoliikuntaan lähellä kotiaan. Toinen ohjelman päätavoitteista oli, että koulujen ja päiväkotien pihoja käytettäisiin kouluaikeiden ulkopuolella nykyistä enemmän ja monipuolisemmin. Suuri osa kaupungin pallokentistä sijaitseekin koulujen yhteydessä, minkä vuoksi ohjelman toimenpiteet kohdistuivat laajalti juuri pallokenttien kehittämiseen.

Suoraman kenttä. Kuva: Kangasalan kaupunki

Lähiliikuntapaikkaohjelmassa tunnistetut kehittämiskohteet sekä tämän ohjelman laatimisen aikana esiin nousseet havainnot kenttien kehittämistarpeista tukevat toisiaan. Tällä hetkellä valtaosa kaupungin pallokentistä on hiekkakenttiä. On kuitenkin tunnistettu, että hiekkakentät soveltuvat huonosti useiden lajien harrastamiseen. Myös asukaskyselyssä nousi vahvasti esiin asukkaiden toiveet nurmi- ja tekonurmi-päällysteisten kenttien lisäämisestä. Lisäksi asukkaat toivoivat kenttäalueiden toimintojen monipuolistamista, kuten koripallokoreja, frisbeegolfkoreja ja ulkokuntoiluvälineitä nykyisten kenttien yhteyteen. Tässä ohjelmassa esitetyissä kenttien kehittämistoimenpiteissä on otettu huomioon sekä lähiliikuntapaikkaohjelmassa priorisoidut kohteet, että asukaskyselyssä eniten kehittämisehdotuksia keränneet kohteet.

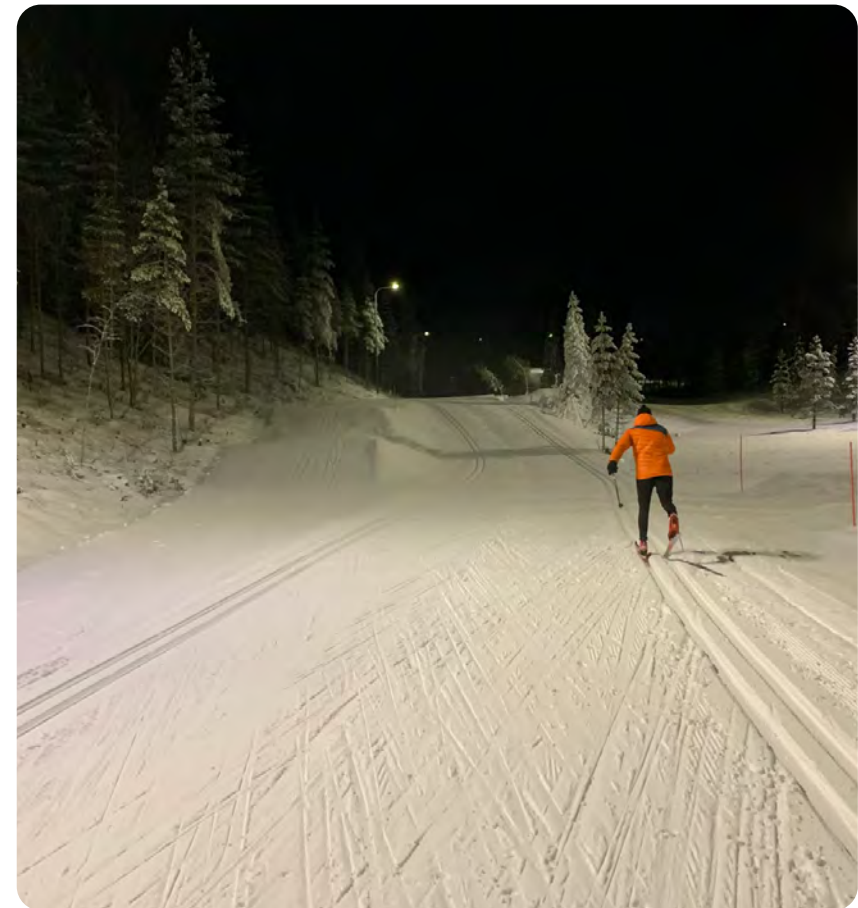
Kyötikkälän kenttä. Kuva: Kangasalan kaupunki

Pitkäjärven ulkokuntosali. Kuva: Kangasalan kaupunki

Vatialan lähiliikuntapaikka. Kuva: Kangasalan kaupunki

Sorolan hiihtoladut. Kuva: Kangasalan kaupunki

Uimarannat ja venerannat

Kangasala on kymmenien järvien kehystämä kaupunki, jossa mahdollisuudet järvi- luonnosta nauttimiseen ovat monipuoliset. Kangasalla on 14 kaupungin kunnossapitämää yleistä uimarantaa sekä 12 venerantaa eri puolella kaupunkia. Kaupungin tunnetuin ja varusteiltaan monipuolisin uimaranta on Vesaniemi Vesijärven rannalla lähellä kaupungin keskustaa. Toinen keskeinen kohde on Kaukajärven rannalla lähellä Tampereen kuntarajaa sijaitseva Liutun uimaranta. Näillä rannoilla on auringonottoalueen ja laiturin lisäksi mm. lasten opetusalue, leikkivälineitä sekä pallokenttä. Kaupungin muista uimarannoista osassa on laituri, pukukoppi ja leikkivälineitä. Osa kohteista taas on pieniä ja rauhallisia poukamia ilman erillisiä rakenteita.

Kangasalla on kaupungin venerantoja Kaukajärvellä, Längelmävedellä, Roineella ja Vesijärvellä. Kaupunki vuokraa venepaikkoja ensisijaisesti kaupungin asukkaille, mutta vapaiksi jääneitä paikkoja on tarjolla myös ulkopaikkakuntalaisille.

Liutun uimaranta. Kuva: Kangasalan kaupunki

Venerannoista suurimmassa osassa on veneiden rantapaikkoja, mutta Ruutanan ja Vesaniemen venerannoilla on myös laituripaikkoja. Ruutanan ja Vesaniemen venerannat ovatkin kokonaispaikkamäärältään kaupungin suurimmat.

Kaupungin päävenesatama sijaitsee Mobilian alueella Längelmäveden rannalla. Satamassa on vierasvenepaikkoja, septitankin tyhjennysmahdollisuus, juoma- ja huuhteluvesiletkut, WC ja jätteenkeräyspiste. Lisäksi sataman välittömässä läheisyydessä sijaitsee Auton ja tien museo Mobilia palveluineen. Mobilian venesatamaa hallinnoi ja huoltaa Kesäpäivän pursiseura.

Kaupunki tarjoaa muutamilla uima- ja venerannoillaan kaupunkikanootteja ja -veneitä, joita asukkaat voivat maksuttomasti lainata käyttöönsä. Kaupunkikanootit sijaitsevat Liutun ja Siuronsalmen uimarannoilla, ja kaupunkiveneet Riun, Vesaniemen ja Toosilanniemen venerannoilla sekä Siuronsalmen uimarannalla.

Ohjelman laatimisen aikana toteutetussa asukaskyselyssä nousi esille, että asukkaat toivoivat uimarantojen yleiseen kunnossapitoon parannusta, kuten esimerkiksi rakenteiden uusimista ja korjausta, uusia roska-astioita ja niiden tiheämpää tyhjennystä sekä vesikasvillisuuden poistoa ja rantakasvillisuuden harventamista. Samanlaisia toi-

veita kohdistui venerantoihin, jotka usein sijaitsevat uimarantojen yhteydessä. Venerantojen osalta nostettiin esiin myös tarve rantojen ruoppaukselle. Lisäksi Sahalahti korostui asukaskyselyssä alueena, jonne toivottiin sekä uutta uima- että venerantaa. Useat kaupungin uima- ja venerannat ovat profiililtaan matalia, ja niiden käyttö edellyttääkin säännöllisiä ruoppauksia, joten rantojen parannustoimenpiteet ovat melko työläitä.

Liuksialan uimaranta (yllä) ja Mobilia (vasemmalla). Kuvat: Kangasalan kaupunki

Muut ulkoliikuntapaikat

Edellä mainittujen ulkoliikuntapalveluiden lisäksi Kangasalla on muita ulkoliikuntaan sopivia harrastuspaikkoja, joihin lukeutuvat ulkokuntosalit, kuntoportaatt, frisbeegolf-radat ja skeittipuisto.

Kangasalla on vuonna 2022 kymmenen ulkokuntosalia, joista viimeisimmät on rakennettu Ranta-Koivistoon, Sorolan monttuun, Vatialan koululle ja Suinulaan. Lisäksi Kirkkoharjun liikuntareitin varrelle on asennettu uusia ulkokuntoiluvälineitä syksyllä 2022. Ulkokuntosalit sijaitsevat useimmiten koulujen tai liikuntareittien yhteydessä. Sorolan montusta löytyvät myös vuonna 2020 valmistuneet kuntoportaatt, jotka koostuvat yli 300 askelmasta. Kangasalla on kaksi frisbeegolfrataa, joista uusin, 18-väyläinen rata valmistui Kortekumpuun vuonna 2021. Sahalahden kuntoradan yhteyteen on valmistumassa 9-väyläinen frisbeegolfrata vuoden 2022 lopussa. Lisäksi kaupungista löytyy yksi skeittipuisto Vatialasta, Pitkäjärven koulun yhteydestä.

Asukaskyselyssä kaupunkiin toivottiin enemmän ja monipuolisempia ulkokuntosaleja useisiin sijainteihin eri puolille kaupunkia. Lisäksi kyselyssä korostuivat asukkaiden toiveet frisbeegolf-radasta erityisesti Ruutanan ja Sahalahden alueille sekä toiveet toisen skeittipaikan toteuttamisesta.

Sorolan portaatt. Kuva: Kangasalan kaupunki

Leikkikentät sekä koulujen ja päiväkotien leikkipihat

Leikkipalveluilla tarkoitetaan tässä työssä kaupungin kunnossapitämiä leikkikenttiä sekä koulujen ja päiväkotien leikkipihoja. Vuonna 2022 Kangasalan kaupungin omistuksessa ja kunnossapidossa on 27 leikkikenttää, 13 koulun leikkipihaa sekä 16 päiväkodin leikkipihaa.

Kaupungin leikkikentät ovat kaikille avoimia leikkiin, liikkumiseen ja oppimiseen kannustavia ympäristöjä. Tavoitteena on, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus leikkiin kaupungin leikkikentillä lähellä kotia. Leikkikenttien verkoston kehittämisessä keskeistä on alueellinen tasapuolisuus. Leikkikenttien verkostossa on tunnistettu joitakin katvealueita. Esimerkiksi Ilkon alueella ei tällä hetkellä ole leikkikenttää, jossa kotona hoidossa olevien lasten olisi mahdollista ulkoilla ja leikkiä päivittäin.

Koulujen ja päiväkotien leikkipihat täydentävät leikkikenttien verkostoa. Arki-iltaisin, viikonloppuisin ja loma-aikoina nämä leikkipihat ovat kaikille avoimia, mutta arkipäivisin pihojen käyttö on rajoitettua. Koulujen ja päiväkotien leikkipihoilla on merkittävä rooli lasten leikin ja virkistymisen kannalta erityisesti kyläkohteissa, joissa muuta ulkoliikuntapalveluiden tarjontaa on keskustajamaa vähemmän. Leikkipihojen verkoston kehittäminen perustuu kuitenkin myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tarpeisiin.

Viime vuosina leikkikenttiä ja leikkipihoja on peruskunnostettu kaksi kohdetta vuosittain (yksi leikkikenttä ja yksi leikkipiha). Tavoitteena on, että peruskunnostusten määrä voidaan pitää vähintään samalla tasolla myös lähivuosien aikana. Peruskunnostettavien kohteiden priorisoinnissa painotetaan kohteiden kunnon lisäksi alueita, joilla leikkipalveluiden tarjontaa on vähän.

*Vesaniemen leikkikenttä.
Kuva: Kangasalan kaupunki*

3.2.2 Viheralueet

Viheralueet on tässä työssä jaoteltu rakennettuihin puistoihin, avoimiin viheralueisiin ja virkistysmetsiin. Viheralueiden merkitys Kangasalla on tunnustettu, ja ympäristön tilaa kartoitetaan ja seurataan säännöllisesti. Luontotieto on kerätty kaupungin paikkatieto-ohjelmiin, joissa ne ovat kaupungin eri viranomaisten käytössä. Suunnitelmallisen työn ansiosta esimerkiksi suojelujen alueiden pinta-ala on kasvanut vuodesta 2015 vuoteen 2020. Viheralueiden ekologista monimuotoisuutta on haluttu kasvattaa muuttamalla soveltuvia nurmi-alueita hoidetuiksi niityiksi.

Rakennetut puistot

Kaupungin ajantasakaavasta löytyy 25 nimettyä, rakennettua puistoa. Suurin osa näistä sijoittuu kaupungin nauhataajamaan keskustan ja Vatialan tuntumaan, mutta puistomaisia alueita löytyy muualtakin. Rakennetun puiston määritelmä ei ole tarkkarajainen, mutta parhaita tunnusmerkkejä ovat kaupungin tekemät istutukset, levähdyspaikat ja valaistus. Monissa puistoissa on myös erillinen leikkipaikka. Puistomaisia alueita on myös muiden palvelukokonaisuuksien yhteydessä, kuten uimarannoilla.

Rakennetut puistot siis täydentävät usein muita palveluita ja mahdollistavat asukaille paikan levähtämiseen, vapaamuotoiseen pelailuun ja oleskeluun. Rakennetut puistot ovat osaltaan muodostamassa laadukasta rakennettua ympäristöä, johon kaupunki haluaa tulevaisuudessakin panostaa. Puistot tarjoavat myös toimintaympäristön mm. Lumoava Kangasala – Ympäristö- ja taideohjelmalle (2020). Työssä linjataan kaupungin julkisen tilan taiteen sekä unelmien viherympäristön tavoitteita ja toimintatapoja sekä sitoudutaan prosenttiperiaatteen noudattamiseen. Kaupungin ympäristö- ja taideohjelmalla edistetään elinympäristön elämyksellisyyttä ja määritellään taiteen tuottamisen pelisääntöjä. Työ tähtää kaupunkilaisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja kaupungin lumovoimaisuuteen.

Kuohunlahden puisto.
Kuva: Kangasalan kaupunki

Avoimet viheralueet

Avoimien viheralueiden merkitys on noussut viime vuosina Kangasalla. Tästä kertoo se, että Kangasalan avoimille viheralueille on laadittu erillinen kehittämissuunnitelma vuonna 2019. Ohjelmassa kartoitettiin 44 mahdollista kehitettävää peltoa ja niittyä. Ohjelman valmistumisen jälkeen niittyjen yhteenlaskettu pinta-ala onkin kasvanut. Kehittämistyön tavoitteena on säilyttää keskeisimmät avoimet viheralueet ja niiden ominaispiirteet sekä kehittää peltujen ja niittyjen kunnossapitoa. Työhön sisältyvät myös niittyjen ja maisemapeltojen kunnossapitoa ohjaavat kohdekortit.

Kehitettävät kohteet sijaitsevat keskustan, Ruutana-Havisevan ja Sahalahden alueilla, ja niiden yhteispinta-ala on noin 52 hehtaaria. Työssä on otettu huomioon myös vieraslajien torjunta. Kesällä 2020 onkin käynnistetty ohjatut vieraslajitalkoot sekä kannustettu ja ohjeistettu asukkaita omaehtoisten talkoiden järjestämiseen. Vieraslajitalkoita järjestetään yhteistyössä kaupungin ympäristönsuojelun kanssa.

Virkistysmetsät

Ohjelma käsittää kaupungin kaikista metsistä vain virkistysmetsät, joiksi Kangasalla määritellään 28 metsäaluetta. Kyseiset metsät sijoittuvat asutuksen tuntumaan nauhataajamaan ja Ruutanaan, sillä virkistysmetsien pääasiallinen tarkoitus on tarjota asukkaille liikkumismahdollisuuksia ja niitä tukevia palveluita, kuten reitistöjä, latuja ja laavuja. Metsien tarjoamat liikuntapalvelut on esitelty omissa kategorioissaan.

Virkistysmetsiin Kangasalla liittyvät olennaisesti myös kolme näkötornia ja yksi näköalatasanne. Näkötornit sijaitsevat Vehoniemenharjulla, Haralanharjulla, Kirkkoharjulla ja näköalatasanne Keisarinharjulla. Näkötorneista aukeaa näköala Kangasalan tunnusomaisiin maisemiin. Näkötornit linkittyvät harjuilla kulkeviin laajempiin ulkoilureitistöihin. Vehoniemen ja Kirkkoharjun näkötorniin yhteydessä sekä Keisarinharjun näköalatasanteen läheisyydessä on tarjolla monipuolisia matkailupalveluita.

*Pikkolan maisemapelto.
Kuva: Kangasalan kaupunki*

Luonnonsuojelualueet

Kangasalan kaupunki omistaa yhdeksän luonnonsuojelualueutta, jotka ovat erilaisia sekä luonteeltaan että rauhoitusperusteiltään. Luonnonsuojelualueisiin lukeutuvat Pähkinäkallion pähkinäpensaslehto, Laikkolannokan perinnebiotooppi, Isolukon lukkoalue, Suoramanjärven rinnelehto, Hieta-ahden jalopuumetsikkö, Lemposen lehto, Hanhiluponkorpi, Pahakorpi sekä Seppälän metsä. Näiden lisäksi kaupunki omistaa alueita Tervaniemenlahden, Kirkkojärven sekä Taivallammin luonnonsuojelualueilta. Luonnonsuojelualueiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 46 hehtaaria.

Luonnonsuojelualueetkin edellyttävät jatkuvaa kunnossapitoa. Kangasalan kaupungin omistamalla mailla sijaitseville luonnonsuojelualueille on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelmat, joiden mukaisesti niitä tulee hoitaa.

3.2.3 Erityisalueet

Erityisalueisiin lukeutuvat Kangasalan matonpesupaikat, viljelypalstat ja koirapuisto. Kangasalla on kattava matonpesupaikkojen verkosto. Matonpesupaikkoja on vuonna 2022 yhdeksän kappaletta sijoituen eri puolille kaupunkia. Kaupungissa on yksi Kyötikkälän viljelypalsta-alue, jossa kaupunki vuokraa asukkaille noin aarin kokoisia palstoja viljelykäyttöön. Kaupungin ensimmäinen koirapuisto, Rekkula, avasi ovensa loppuvuonna 2021. Asukaskyselyssä nousi esiin asukkaiden toiveet toisenkin koirapuiston tai koirarannan perustamisesta.

*Vesaniemen matonpesupaikka.
Kuva: Kangasalan kaupunki*

3.3 Kunnossapidon periaatteet

Kaupungin yleisten alueiden hoidosta huolehtii Rakentamisen palvelualueen Ulkoalueiden ylläpito. Kesäkunnossapitoon kuuluvat muun muassa viheralueiden, ulkoliikunta- paikkojen, leikkikenttien, uima- ja venerantojen sekä ulkoilureittien kunnossapidon tehtävät. Sahalahdella on voimassa yleisten alueiden alueurakka, joka sisältää myös viheralueet, ulkoliikuntapaikat ja muut ulkoalueet sekä kaupungin kiinteistöjen pihat. Kaupungin kunnossapidon kohteet ja periaatteet on esitetty seuraavilla sivuilla, ja kohteet löytyvät liitekartoilta.

Viheralueiden, mukaan lukien puistot ja toiminnalliset alueet, kunnossapito perustuu valtakunnalliseen luokitukseen, joka uudistui vuonna 2020. Kangasalla siirrytään uuteen RAMS-kunnossapitoluokitukseen vaiheittain. Toistaiseksi RAMS-luokitukseen on viety avoimet viheralueet. Luokitus on tärkeä työväline viheromaisuuden hallinnassa, ja se ohjaa vahvasti yleisten alueiden kunnossapitoa.

Ulkoalueiden kesähoito

Kaupungin toiminnalliset ulkoalueet hoidetaan kesäaikaan sovittujen tehtäväjakojen mukaisesti (Sahalahden ulkoalueiden hoitoa toteutetaan hoitourakan puitteissa). Ulkoalueita hoitaa 19 vakituista työntekijää, joista vakinaisesti yksi on varikon korjaamolla. Lisäksi ulkoalueella työskentelee kesäkaudella kausityöntekijöitä ja koululaisia.

Toiminnallisten ulkoalueiden kesähoito sisältää pelikenttien, uimarantojen, venerantojen, liikunta- ja ulkoilureittien hoito- toimenpiteitä. Osaa kesähoidon kohteista (mm. Kuhmalahden (Pohja) urheilukenttä, Sariolan koulun kentät ja Jauksan uimaranta) hoitaa urakoitsija.

Ulkoalueiden talvihoito

Ulkoalueiden henkilöstön kokonaisvahvuus on 19 henkilöä, joista 16 osallistuu aktiivisesti ulkoliikuntapaikkojen talvihoitoon (tilanne syksy 2022). Ulkoliikuntapaikkojen talvihoidon tehtäviä ovat esimerkiksi kenttien ja kaukaloiden jäädytykset sekä latuverkoston hoito.

Jäädytettäviä kenttiä on yhteensä 23 kpl, joista seitsemässä on kaukalo. Ensisijaiset jäädytettävät kohteet ovat kaukalot ja koulujen käytössä olevat kentät, joita on yhteensä 12. Lisäksi on 11 jäädytettävää puistokenttää. Kenttien jäädytykset aloitetaan ja kenttiä kunnossapidetaan talvikaudella intensiivisesti sääolosuhteiden mukaan. Kenttien kunnossapitoaika on keskimäärin 1.12.–15.3.

Latureittejä on yhteensä noin 100–150 km lumiolosuhteista riippuen. Ensisijaisia latureittejä on neljä, ja ne pyritään saamaan hiihtokuntoon heti kun lunta on riittävästi. Ensilumenlatu säilölumesta Sorolan montussa tehdään sääolosuhteiden mukaan. Kunnossapito jatkuu koko lumikauden ajan. Latujen kunnossapitoaika on keskimäärin 1.12.–15.4. Koulujen ja päiväkotien latutarpeet pyritään huomioimaan erikseen. Koiralatu tehdään Kyötikkälän koirakentän ja viljelypalstojen ympäristöön sääolosuhteiden salliessa. Jäälatuja pyritään tekemään sääolosuhteiden salliessa sekä turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Ulkoalueiden kesähoito

Viheralueet

- nurmikon, avoimien viheralueiden ja lähimetsien hoitotyöt
- puhtaanapito ja kalustohuolto

Urheilukentät

- nurmikon hoitotyöt
- kenttämerkintöjen korjaus
- juoksuratojen ja suorituspaikkojen puhtaanapito
- urheiluväline- ja kalustohuolto sekä teknisistä laitteista huolehtiminen eri urheilulajien tarpeiden mukaisesti
- koko alueen yleisestä siisteydestä huolehtiminen (roskien keruu, nurmikon viimeistelytyöt, rikkaruohojen poisto yms.)

Nurmipäällysteiset pelikentät

- nurmikon hoitotyöt
- puhtaanapito
- kenttämerkintöjen korjaus

Tekonurmipäällysteiset pelikentät

- tekonurmipäällysten harjaus
- täytehiekkan lisäys vuosittain urakoitsijan toimesta
- kalustohuolto (mm. maalit, aidat)
- puhtaanapito ja koko alueen yleisestä siisteydestä huolehtiminen (mm. nurmikon ja muun kasvillisuuden hoitotyöt tekonurmikentän ulkopuolella)

Hiekkapäällysteiset pelikentät

- kentän tasoitus/ lanaus tarvittaessa
- viivamerkintöjen tekeminen käyttäjien tarpeiden mukaan ja hiekan lisäys tarvittaessa
- kalustohuolto
- puhtaanapito

Muut pelikentät

- tenniskenttä (1 kpl): puhtaanapito sekä kalusteiden ja varusteiden hoito
- beach volley -kentät (4 kpl): hiekan vaihto ja kuohkeutus tarvittaessa
- puhtaanapito

Uimarannat

- laitureiden portaiden ja muiden kalusteiden asennus paikoilleen jäiden lähdettyä
- rantojen tarkastussukellus toukokuun aikana sekä tarvittaessa uintikaudella
- nurmikon hoitotyöt
- välineiden ja varusteiden silmämääräinen tarkistus
- puhtaanapito
- välineiden ja varusteiden korjaukset tarvittaessa

Venerannat

- tarkastukset
- tarvittaessa veneiden siirtokehotukset ja veneiden nouto (mm. hylätyt, maksamattomat)
- alueiden vesakoiden raivaukset mahdollisuuksien mukaan
- puhtaanapito

Mobilian satama

- vesivessojen ja septipumpun käyttöönotto ja sulkeminen / poisvienti vuodenajoin

Liikuntareitit

- puhtaanapito
- opastusmerkkien tarkistus
- ulkokuntoiluvälineiden silmämääräinen tarkistus
- murskepintaisten polkujen vesisyöpymien paikkausta ja tasausta tarvittaessa rankkasateiden jälkeen

Retkeilyreitit

- hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti

Luontopolut

- kulkukelpoisuutta parannetaan kesällä ja tarpeen vaatiessa niitoilla ja raivauksilla

Laavut

- polttopuuhuoltoa suoritetaan säännöllisesti

Ulkoalueiden talvihoito

JÄÄKENTÄT

Ensisijaiset kentät

- Havisevan koulun kenttä
- Huutijärven koulun kenttä
- Iskelän kenttä (+kaukalo)
- Kuhmalahden koulun kenttä (kaukalo)
- Liuksialan koulun kenttä
- Lukion kenttä (+kaukalo)
- Pitkäjärven koulun kenttä (+kaukalo)
- Ruutanan koulun kenttä
- Sariolan koulun kenttä (+kaukalo)
- Suoraman kenttä (+kaukalo)
- Tursolan kenttä
- Vatialan koulun kenttä

Ensisijaiset jäädytettävät kohteet ovat kaukalot ja koulujen käytössä olevat kentät. Koulujen kentillä pyritään huomioimaan koulun liikuntatunnit. Kunnossapito tapahtuu kuitenkin pääsääntöisesti arkisin normaalin työajan puitteissa klo 6.00–15.30. Tarvittaessa ensisijaiset kentät aurataan myös viikonloppuisin. Tavoitteena on, että henkilökunta jakautuu yhtäaikaaisesti kaikille kentille.

Puistokentät

- Aseman kenttä
- Kirkonkylän kenttä
- Korpipuiston kenttä
- Kortekankaan kenttä

- Lemetyn kenttä
- Liutun kenttä
- Mäyrävuoren kenttä
- Raikun koulun kenttä
- Rantakoiviston kenttä
- Tarpilan kenttä
- Vilpeilän kenttä

Puistokenttien kunnossapito tapahtuu pääsääntöisesti arkisin normaalin työajan puitteissa klo 6.00–15.30. Tavoitteena on, että tarvittaessa toissijaiset kentät aurataan myös viikonloppuisin resurssien puitteissa (kaukalot ja koulujen kentät kunnossapidetään ensisijaisina).

LATUREITIT (n. 100-150 km)

Ensisijaiset reitit

- Kyötikkälän kilpaladut
- Sorolan montun ladut
- valaistu pääreitti Vatiala – Kyötikkälä – Kirkkoharjun näkötorni
- yhdyslatu Tampereen latuverkkoon (Kyötikkälä-Vatiala –reitien haara Lamminrahaan ja edelleen Tampereen latuverkkoon)

Ensisijaiset ladut pyritään saamaan hiihtokuntoon heti kun lunta on riittävästi latujen tekoon. Sorolan montun latu tehdään säilölumesta ensilumenlatuna ja jatketaan mahdollisuuksien mukaan tykkilumetuksella Kyötikkälään (sääolosuhteet huomioiden).

Kunnossapito jatkuu koko lumikauden ja pääreittiä hoidetaan tarvittaessa, mutta poikkeuksellisesti (mm. kilpailut) myös viikonloppuisin. Säilölunta tehdään mahdollisuuksien mukaan varastoon Sorolan monttuun sääolosuhteet huomioiden.

Muut reitit

- Asema-Ruutanan koulu
- Liuksiala-Kisapirtti
- Liuksiala-Mäyrävuori
- Liuksiala-Taivalpirtti
- Mäyrävuoren liikuntareitti
- Ruutana-Suinulan urheilukenttä

Muita reittejä hoidetaan pääreitien jälkeen. Reitistöä kunnossapidetään lumi- ja sääolosuhteiden mukaan. Pitkäaikaisten lumisateiden aikana ja jälkeen ei kaikille toissijaisille reiteille välttämättä päästä useaan päivään. Jäälatuja pyritään tekemään jää- ja sääolosuhteiden salliessa sekä turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Ostopalveluina hoidetaan

- Etelä-Kangasalan ladut
- Koillis-Kangasalan ladut
- Kuhmalahden ladut
- Lahdenkulman ladut
- Sahalahden ladut
- Vehkajärven ladut

3.4 Investointien ja käyttötalouden resurssit

Toimenpideohjelmassa esitetyt viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen peruskunnostukset sekä uusien kohteiden rakentaminen rahoitetaan investointibudjetista. Viime vuosina ulkoalueiden investointien vuosittaiset resurssit ovat olleet noin 1,7–2,1 milj. euroa investointikohteiden laajuudesta riippuen. Lamminrahkan viher- ja ulkoliikuntapaikkojen investoinnit ovat sisältyneet omaan, erilliseen Lamminrahkan kustannuspaikkaan.

Ulkoliikuntapaikkojen kunnossapidon käyttötalouteen on nykyisellään varattu vuosittain noin 700 000 euroa sekä puistojen ja muiden ulkoalueiden käyttötalouteen noin 860 000 euroa. Näillä kunnossapidon käyttötalouden resursseilla vastataan viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kesä- ja talvihoidosta, sekä korjataan ja uusitaan alueilla olevia huonokuntoisia rakenteita ja liikuntavälineitä. Ulkoalueita hoitaa nykyisin 19 kaupungin työntekijää.

Mobilian ranta ja Längelmävesi. Kuva: Kangasalan kaupunki

4. Kangasalan viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittäminen 2023–2032

Kesäkukkia 2021. Kuva: Kangasalan kaupunki

4.1 Ohjelman painopistealueet

Ohjelmointityön aikana Kangasalan viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämisen ohjaaviksi periaatteiksi muodostettiin viisi painopistealuetta. Niiden valinta perustui työn lähtökohtiin, vuorovaikutuksen tuloksiin sekä ohjausryhmässä käytyihin keskusteluihin. Painopistealueiden alle tunnistettuja tavoitteita työstettiin erityisesti viranhaltijoiden työpajassa ja ohjausryhmän kokouksissa. Niiden valinnassa korostuivat aihekokonaisuudet, joiden edistämiseen kaupunki on jo sitoutunut muiden ohjelmien ja strategioiden kautta. Uusien painopistealueiden haluttiin erityisesti monipuolistavan tarjolla olevaa palvelukokonaisuutta. Omaksi painopistealueeksi nostettiin myös vuorovaikutus ja viheromaisuuden hallinta.

Ohjelmointityön tavoitteissa tärkeä huomio on, että työssä korostuu nyt erityisesti olemassa olevien palveluiden laadun ja kunnossapidon kehittäminen. Nykyisten kohteiden parantaminen uusien kohteiden rakentamisen sijaan nousi esiin niin viranhaltijoiden kuin asukkaidenkin toimesta. Uusiakin palveluita ja kohteita on esitetty, mutta maltillisissa määrin, ja usein palveluita monipuolistetaan jo rakennetuissa kokonaisuuksissa.

**Toimivat palvelut
rakentuvat
vuorovaikutuksessa**

**Kangasalan retkeily- ja
ulkoilumahdollisuudet ovat
tunnettuja, vetovoimaisia ja
helposti saavutettavia**

**Monimuotoinen
luonto on
kaupunkilaista
lähellä**

**Ulkoliikunnan ja
leikin palveluita
monipuolistetaan**

**Kangasalan monipuolista
järviluontoa
hyödynnetään osana
ulkoiluverkostoa**

4.1.1 Kangasalan retkeily- ja ulkoilumahdollisuudet ovat tunnettuja, vetovoimaisia ja helposti saavutettavia

Kangasalan kaupunki on viime vuosina panostanut aiempaa enemmän ulkoilu- ja retkeilyreitteihin ja niihin liittyviin palveluihin, kuten laavuihin. Myös kysyntä näiden palvelujen osalta sekä asukkaiden että vierailijoiden toimesta on voimakkaassa kasvussa. Tämän vuoksi erilaisten reittien kehittäminen on merkittävä osassa myös tätä ohjelmointityötä.

Retkeily- ja ulkoilumahdollisuuksien kehittäminen on myös suhteellisen pienimuotoista rakentamista, ja jo kohtuullisilla panostuksilla saadaan näkyvää aikaiseksi. Tavoitteita asetetaan erityisesti nykyisten reittien ja latujen sekä niihin liittyvien palveluiden laadun parantamiseen, saavutettavuuden kehittämiseen sekä kohteiden tunnettavuuden parantamiseen kaupunkilaisten keskuudessa.

Kangasalan reitti- ja latuverkosto on suurimmalta osin kattava, joten tulevaisuudessa tavoitellaan nykyisten reittien laatutason parantamista. Vaikka latuverkosto ja eri ulkoilureitistöt ovat jo nykyään

kangasalalaisten kovassa käytössä, haluaa kaupunki tulevaisuudessa panostaa erityisesti reittien parempaan opastukseen maastossa sekä reittien kunnossapitotiedon ja reittikuvauksien tarjoamiseen verkossa. Näillä tavoitteilla edistetään uusien käyttäjien löytämistä lajien pariin, myös yli kuntarajojen.

Työryhmän keskustelujen perusteella tunnistettiin, että keskustan tuntumassa olevien reittien alku- ja päätepisteet jäävät keskustan ulkopuolelle, jolloin reiteille löytäminen kaupungin keskustasta on haastavaa. Sen vuoksi esiin on nostettu reittien jatkuvuuden parantaminen juuri keskustan suuntaan. Uusia reittiyhteyksiä selvitetään ja mahdollisuuksien mukaan rakennetaan Lamminrahkaan, Ruutanaan ja Sahalahteen.

Tavoitteet

Retkeilyreitit ja laavut ovat laadukkaita ja niiden ylläpito on kunnossa.

Retkeilyreittien palveluista tiedottaminen ja opastus maastossa sekä verkkosivuilla on ajantasaista.

Ulkoilureittien jatkuvuutta keskustaan parannetaan.

Latuverkostoa kehitetään, sen ylläpidosta muodostetaan periaatteet ja latujen kunnosta tiedotetaan reaaliaikaisesti.

Vuosina 2023–2027 toteutettavat toimenpiteet

- Kaarinanpolku, kehittäminen hoito- ja käyttösuunnitelman perusteella
- Keskusta, opastus keskustasta Kirkkoharjun, Kuohunharjun ja Kirkkojärven ulkoilureiteille, opastuksen suunnittelu ja toteutus
- Kirkkoharju–Lamminrahka -liikuntareitti, valaistuksen rakentaminen välille Vatialantien alikulku-sähköasema
- Kirkkoharjun liikuntareitit, opastuksen kehittäminen
- Kirkkoharjun metsäinen talvikävely- ja pyöräilyreitti, pilotoinnin jatkaminen kumppanuushankkeena
- Kirkkoharjun ratsastusreitti, perusrannus ja opastus
- Kirkkojärven luontopolku, kunnostaminen ja opastuksen uusiminen
- Lamminrahkan eteläosan ulkoilureitit ja opasteet, suunnittelu ja rakentaminen
- Lamminrahkan itäosan virkistyskukulat, maisemointi ja virkistysrakenteet (2-3 kpl)
- Lamminrahkan pohjoisosan ulkoilureitit ja opasteet, suunnittelu ja rakentaminen
- Latukarttapalvelu, verkkosivuston kehittäminen
- Mobilia-Kaivannon sairaala, selvitys uuden reittiyhteyden rakentamismahdollisuuksista
- Ruutana-nauhataajama -liikuntareitti, tarve- ja sijaintiselvitys
- Vehoniemen sora- ja hietatien reitit, rakenteet ja opasteet, suunnittelu ja rakentaminen

Vuoden 2027 jälkeen toteutettavat toimenpiteet

- Kirkkoharju-Lamminrahka -liikuntareitti, liikuntareitin uusi linjaus ja siirto Aseman Halimankaaren kohdalla (ennen Halimankaaren rakentamista)
- Mobilia-Kaivannon sairaala, reittiyhteyden ja opasteiden mahdollinen toteutus (riippuvainen selvityksestä)
- Ruutana-nauhataajama -liikuntareitti, mahdollinen toteutus (riippuvainen selvityksestä)
- Sahalahden liikuntareitti, selvitys rakentamismahdollisuuksista

Koko ohjelmakauden 2023–2032 ajan jatkuvat toimenpiteet

- Laavut, kunnostaminen ”Laavujen tilannekartoitus” -raportissa (2019) esitettyjen kehitysehdotusten perusteella

Kirkkojärven luontopolku ja lintutorni.
Kuva: Kangasalan kaupunki

4.1.2 Kangasalan monipuolista järviluontoa hyödynnetään osana ulkoiluverkostoa

Kangasalan maisemarakenteen yksi tärkeimmistä tunnusmerkeistä ovat laajat vesistöt, jotka tarjoavat kaupunkilaisille erilaisia virkistysmahdollisuuksia ympäri kaupunkia. Tämän vuoksi järviluonnolle annettiin työssä erityistä painoarvoa. Ranta-alueiden hyödyntäminen virkistyskäyttöön ei aina ole ongelmaton mm. maanomistuksen hajanaisuuden vuoksi. Siksi työssä tunnistettiin tärkeänä myös vesillä tapahtuva virkistäytyminen. Järviluonnon palveluita kehitettäessä myös yritysyhteistyöllä on suuri merkitys.

Tavoitteissa korostuu kangasalalaisille tärkeät uimarannat, mutta järviluonnon tarjoamia palveluita kehitetään myös uusilla tavoilla. Kaupunki tarjoaa jo ennestään kaupunkiveneitä ja -kanootteja kuntalaisten käyttöön, ja tätä palvelua parannetaan tarjoamalla käyttäjille valmiiksi mietittyjä reittejä ja reittikuvauksia. Tämä madaltaa kynnystä tutustua palveluun.

Vesistöreittien lisäksi kaupungilla on tahtotila monipuolistaa rannoille sijoittuvia virkistyspalveluja perinteisten uimarantojen yhteydessä. Lisäksi kaupungille tärkeän

matkailukohteen Mobilian venesataman kehittämistä halutaan viedä eteenpäin. Venerannoille taas suunnitellaan tehtävän ruoppauksia, mikä parantaa veneilyn olosuhteita. Joillain venerannoilla olosuhteita parannetaan siirtämällä venepaikat otollisempaan sijaintiin kyseisellä rannalla.

*Santasaaren laituri.
Kuva: Kangasalan kaupunki*

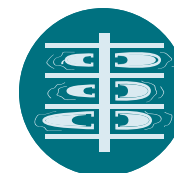
Tavoitteet

Nykyisten uimarantojen ylläpitoa ja palveluita kehitetään painopisteenä Vesaniemi ja Liuttu.

Vesistöille suunnitellaan erilaisia veneily- ja melontareittejä. Tieto reiteistä on löydettävissä helposti.

Mobilian venesatamaa kehitetään matkailukohteena.

Muita ranta-alueita kehitetään virkistyskäyttöön uusin keinoin.

Vuosina 2023–2027 toteutettavat toimenpiteet

- Esteetön kalastuslaituri, selvitys sijainnista ja rakentamismahdollisuuksista sekä hankkeen mahdollinen toteutus
- Havisevan uimaranta, peruskunnostus (mm. uusi uimalaituri)
- Keskusta, opastus keskustasta Vesaniemen uimarannalle, opastuksen suunnittelu ja toteutus
- Koirien uintipaikka, osoitetaan koirille sopiva uintipaikka jonkin venerannan yhteyteen
- Liutun uimaranta, peruskunnostus ja toimintojen kehittäminen (mm. talviuinti, ulkokuntosali)
- Mobilian satama, venelaiturin ja muiden rakenteiden uusiminen
- Riun uimaranta, peruskunnostus (mm. uudet pukukopit)
- Ruutanan veneranta, peruskunnostus (ml. ruoppaus ja pysäköintialueen parantaminen)
- Siuronsalmen veneranta, peruskunnostus (ml. ruoppaus)
- Soutu- ja melontareitit, reittien ja reititikuvausten laadinta
- Vesaniemen uimaranta, kehittäminen ideasuunnitelman pohjalta

Vuoden 2027 jälkeen toteutettavat toimenpiteet

- Hevosten uittopaikka, selvitys mahdollisesta sijainnista yhteistyössä ratsastusryttiläisten ja maanomistajien kanssa sekä mahdollinen toteutus
- Huutijärven veneranta, peruskunnostus (ml. siirto uimarannan toiseen pätyyn)
- Mobilia-Kisaranta, selvitys alueen kehittämisestä
- Riun veneranta, peruskunnostus (mm. siirto uimarannan toiseen pätyyn)
- Ruutanan uimaranta, peruskunnostus ja toimintojen kehittäminen
- Sahalahti, selvitys uuden uima- ja venerannan sijainnista ja toteuttamismahdollisuuksista
- Vesaniemen uimaranta, kehittäminen ideasuunnitelman pohjalta

Koko ohjelmakauden 2023–2032 ajan jatkuvat toimenpiteet

- Muut uimarannat, varusteiden täydentäminen
- Rantojen yhteydessä olevat infotaulut, infotaulujen uusiminen

Kirkkoharju ja Vesijärvi.
Kuva: Kangasalan kaupunki

4.1.3 Ulkoliikunnan ja leikin palveluita monipuolistetaan Tavoitteet

Ulkoliikunnan ja leikin palvelut ovat ohjelmoinnin laajin kokonaisuus, mikä näkyy mm. kohteiden nykyisessä määrässä, investointien suuruudessa ja kunnossapidon kustannuksissa. Kohteiden kehittämisessä keskitytään edelleen mahdollisimman laajan käyttäjäryhmän palvelemiseen. Se edellyttää olemassa olevien kohteiden monipuolistamista parantamalla niiden käytettävyyttä ja erilaisten käyttäjäryhmien huomioon ottamista.

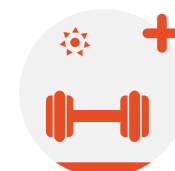
Leikin palvelut kattavat niin leikkikentät kuin koulujen ja päiväkotien leikkipihat. Verkostotarkastelun perusteella kaupungista tunnistettiin muutamia alueita, joilta nykyiset leikkipaikat sijaitsevat melko kaukana. Muuten kehitystyössä keskitytään olemassa olevien leikkipaikkojen peruskunnostuksiin.

Tavoitteilla halutaan varmistaa, että kaikilla kuntalaisilla on helppo pääsy ilmaisille suorituspaikoille. Toisaalta tämä näkyy siinä, että pelikenttiä peruskunnostetaan erityisesti koulujen läheisyydessä, mutta monipuolisia ulkokuntosaleja perustetaan myös laajemmin ympäri kaupunkia. Ulkoliikunta ei ole vain lapsille ja nuorille suunnattu palvelu, joten suorituspaikkoja toteutetaan muuallekin kuin koulujen ja leikkipaikkojen yhteyteen.

Ulkoliikunta- ja leikkipaikkojen ei kuitenkaan haluta rajaavan käyttäjäryhmiä erilleen. Sen vuoksi tavoitteena on luoda myös keskitetysti laajempia lähiliikuntakokonaisuuksia, joissa koko perhe tai kaveriporukka pystyy yhtäaikaaisesti harrastamaan eri toimintamuotoja. Uusia ulkoliikunnan palveluita ovat mm. skeittipaikka, koripallokenttä, padelkenttä, frisbeegolfrata ja pumptrack-rata. Lamminrahkan alueelle toteutetaan kokonaan uusi liikunta- ja leikkipaikka-alue.

Nykyisiä pallokenttiä peruskunnostetaan painopisteenä koulut.

Uusia ulkokuntosaleja toteutetaan painopisteenä alueellinen tasapaino.

Nykyisiä leikkipaikkoja peruskunnostetaan ja verkostoa täydennetään palveluverkon katkoskohdissa.

Uudet harrastuspaikat ja eri käyttäjäryhmien huomioiminen monipuolistaa edelleen nykyisiä ulkoliikuntapalveluita.

Vuosina 2023–2027 toteutettavat toimenpiteet

- Ilkko, uuden leikkikentän suunnittelu ja rakentaminen
- Kyötikkälä, tykkilumetuskaluston hankinta
- Lamminrahka, liikuntapuiston rakentaminen
- Lamminrahka, Taikakiepin leikkikentän ja ulkoilureittien välineiden rakentaminen
- Lemetyn kaava-alue, uuden leikkikentän suunnittelu ja rakentaminen
- Pikonlinna, uuden leikkikentän sijainnin selvitys kaavoituksen yhteydessä
- Uusi koripallokenttä jonkin koulun yhteyteen, suunnittelu ja rakentaminen
- Vilpeilän tenniskenttä, peruskunnostus

Vuoden 2027 jälkeen toteutettavat toimenpiteet

- Herttuala, uuden asuinalueen leikkikentän ja ulkoilureittien suunnittelu ja rakentaminen
- Keskusta, uuden skeittipaikan suunnittelu ja rakentaminen (Kuohunharjunpuisto)
- Keskusta, uuden teemaleikkipuiston suunnittelu ja rakentaminen (Kuohunharjunpuisto)
- Keskusta, uusi ulkokuntosali (Kuohunharjunpuisto)
- Lamminrahka, pumptrack/BMX-radan suunnittelu ja rakentaminen liikuntapuiston yhteyteen
- Lamminrahka, uusien pohjoisosan leikkikenttien (3 kpl) suunnittelu ja rakentaminen
- Pikonlinna, uuden leikkikentän suunnittelu ja rakentaminen (riippuvainen kaavoituksesta)
- Uusi padel-kenttä, selvitys sijainnista ja toteuttaminen kumppanuushankkeena yrittäjän kanssa

Koko ohjelmakauden 2023–2032 ajan jatkuvat toimenpiteet

- Leikkipaikkojen peruskunnostukset, yhteensä kahden peruskunnostuksen suunnittelu ja toteuttaminen vuodessa (1 leikkikenttä ja 1 kiinteistön leikkipiha / vuosi). Painotetaan alueita, joilla vähän leikkipaikkoja sekä leikkipaikkoja, joilla leikkivälineet ovat elinkaarensa päässä.
Ensisijaisesti saneerattavia leikkikenttiä ovat Nattarinraitin leikkikenttä, Tuulenpesän leikkikenttä, Mobilian leikkikenttä, Sälssinkujan leikkikenttä, Laureeninkallion leikkikenttä, Puutteenmäen leikkikenttä, Marjanraitin leikkikenttä, Liutun leikkikenttä, Myllystenpohjantien leikkikenttä ja Mäyrävuoren leikkikenttä.
Ensisijaisesti saneerattavia kiinteistöjen leikkipihoja ovat Suoraman koulu, Liuksialan päiväkot, Harjunsalon päiväkot, Sahalahden päiväkot, Tursolan päiväkot, Kirkkoharjun koulu, Vatialan päiväkot, Liuksialan koulu, Tursolan korttelikoulu ja Omenatarhan päiväkot.
- Lähiliikuntaohjelmassa määriteltyjen kohteiden toteuttaminen. Ensisijaisesti toteutettavia kohteita ovat koulut, joiden piha-alueita ei vielä ole kehitetty. Näihin lukeutuvat mm. Pikkolan kampus, Sariolan koulu, Suoraman koulu (toteutus mahdollisesti pienten lasten yksikön hankkeen yhteydessä), Huutijärven koulu, Ruutanan koulu (toteutus koulun uudisrakennushankkeen yhteydessä) ja Havisevan koulu. Muita priorisoitavia kohteita ovat Iskelän kenttä ja leikkipaikka, Taus-tialan kenttä ja Kirkkoharjun näkötorin ympäristö.
- Lähiliikuntaohjelmassa määritettyjen *Räätälöitävien liikuntapaikkojen* toteuttaminen. Liikuntapaikan sijainti ja varustelu räätälöidään yhdessä käyttäjien ja kyläläisten kanssa. Lisäksi kehitetään kohteiden ylläpitoon uusia toimintamalleja, esimerkiksi "Adoptoi lähiliikuntapaikka". Toteutettavia kohteita ovat Lahdenkulma, Pohja, Kuohenmaan entinen koulu, Saarikylät, Vehkajärvi ja Raikun koulu.
- Pallokenttien pinnoitteen muuttaminen tekonurmeksi, toteutetaan yksi kohde joka toinen/kolmas vuosi. Saneerattavia kohteita ovat Lukion kenttä (kehittää pesäpallokenttänä juniori- ja harrastekäyttöön), Pikkuharjunpuiston kenttä (Kirkonkylän kenttä), Ruutanan koulun kenttä (toteutus koulun uudisrakennushankkeen yhteydessä), Sariolan koulun kenttä, Huutijärven koulun kenttä ja Kyötikkälän 2. kenttä.

4.1.4 Monimuotoinen luonto on kaupunkilaista lähellä

Kangasala saa asukkailtaan kehuja siitä, että kaupungissa on säilynyt paljon kaunista luontoa. Omaleimainen luonto on nimetty yhdeksi kaupungin vetovoimatekijäksi. Lähiluonnolle halutaan antaa painoarvoa myös tämän työn yhteydessä. Tunusomaisten maisemien ylläpitäminen vaatii suunnitelmallisuutta, mutta yhtä tärkeää on kehittää aivan ihmisten takapihoille ja naapuriin ulottuvia monimuotoisia viheralueita. Asukkaiden lisäksi monipuolisesta viherverkosta hyötyvät myös muut eliöt. Kaupungin kasvaessa ja tiivistyessä lähiluonnon merkitys korostuu edelleen.

Kangasalan luonto tunnetaan järvistä ja metsäisistä harjuistaan, mutta tässä työssä huomioidaan myös muunlaiset luontotyypit. Asukkaille luontokokemuksia ja virkistysmahdollisuuksia tarjoavat muun muassa avoimet viheralueet ja rakennetut puistot.

Umpeutuvien tai suhteessa sijaintiinsa liian intensiivisesti hoidettujen viheralueiden monimuotoisuutta parannetaan kehittämällä alueita esimerkiksi niityiksi.

Tärkeimmille avoimille viheralueille ja muille arvoalueille laaditaan kohdennetut hoitosuunnitelmat, joiden avulla voidaan kehittää myös uudenlaisia kunnossapidon toimintamalleja.

Työpajoissa nousi esille, että Kangasalan puistoalueita tunnetaan varsin huonosti. Siksi rakennettujen puistojen tunnettuuden vahvistaminen on otettu mukaan tavoitteisiin. Viheralueiden tunnettuutta voidaan edesauttaa myös taiteen ja tapahtumien tuomisella näille alueille. Toimenpiteissä otetaan huomioon myös näkötorien ympäristön kehittäminen sekä keskustan vehreyttäminen erilaisten pilottihankkeiden avulla. Tarkempia toimenpiteitä keskustan elävöittämiseksi on esitetty Kangasalan keskustan kehittäminen -ohjelmassa.

Tavoitteet

Avoimia viheralueita lisätään ja niiden luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan.

Rakennettujen puistojen verkoston tunnettuutta vahvistetaan.

Keskustan viihtyisyyteen panostetaan viherrakenteen laadun ja määrän avulla.

Viheralueet ovat paikka taiteelle ja tapahtumille.

Vuosina 2023–2027 toteutettavat toimenpiteet

- Arvoniityt, hoitosuunnitelmien laatiminen (3 kpl)
- Hortapuisto-pilottihanke, suunnittelu ja toteutus mahdollisesti kumppanuushankkeena
- Kirkkoharjun näkötornin ja kahvilan ympäristö, alueen kehittäminen (mm. näkemät, kasvillisuus, valaistus), suunnittelu ja toteutus
- Lamminrahkan Lahdentien viereinen meluvalli, maisemointi
- Lamminrahkan eteläosan viheralueet, viimeistelytöiden ja täydennysistutusten suunnittelu ja toteutus
- Niittykohteet, vuorovaikutuksen, viestinnän ja opastamisen kehittäminen (mm. lisäämällä opastauluja, joissa kerrotaan niittyjen hoidosta ja arvoista)
- Pikkolan ulkoilupuisto, peruskunnostuksen suunnittelu ja toteutus. Parannetaan puiston viihtyisyyttä ja toiminnallisuutta kasvillisuuden avulla.
- Puistojen tunnettuuden parantaminen, puistojen nimien tuominen näkyviin opastekyltein, suunnittelu ja toteutus
- Valimon kaava-alueen viheralueet ja maisemointi, suunnittelu ja rakentaminen

Vuoden 2027 jälkeen toteutettavat toimenpiteet

- Kaupunkiviljelypaikka pilottihankkeena, suunnittelu ja toteutus mahdollisesti kumppanuushankkeena
- Kuohunlahden pohjukka, viheralueen ja reittien kehittäminen terveyskeskuksen suuntaan (esim. Kuohunlähteen esiin tuominen)
- Kuohunharjunpuisto, pysäköintipaikkojen, kulkureittien, väylien ja valaistuksen suunnittelu ja rakentaminen
- Pilottihanke ydinkeskustan urbaanin lähivihreän lisäämiseksi, suunnittelu ja toteutus (esim. vihreä kesäkatu)
- Uusi laidun, hoitosuunnitelman laatiminen (vaihtoehtoisia sijainteja 6 kpl)

Koko ohjelmakauden 2023–2032 ajan jatkuvat toimenpiteet

- Puistot, viihtyisyyden parantaminen, valaistuksen (myös maisemavalistus) kehittäminen sekä istumapaikkojen ja taiteen lisääminen
- Muut viheralueiden ja liikennealueiden vihertyöt, suunnittelu ja rakentaminen

Lamminrahkan hulevesikasvillisuus. Kuva: Kangasalan kaupunki

4.1.5 Toimivat palvelut rakentuvat vuorovaikutuksessa

Tavoitteet

Ohjelmatyön aikana nousi esille tarve vahvistaa niin kaupungin sisäistä kuin ulkopuolistenkin tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä. Yhteistyön lisäämisellä ja toimintatapojen kehittämällä voidaan parantaa palveluiden laatua sekä vaikuttaa kaupunkilaisten tyytyväisyyteen ja tietoisuuteen viheralueista ja erilaisista ulkoliikuntamahdollisuuksista.

Ulkoalueiden ylläpitoyksikön toimintatapaan kuuluu aktiivinen vuorovaikutus eri käyttäjäryhmien kanssa, tärkeimpinä alueen asukkaat, koulut ja urheiluseurat. Vuorovaikutukseen kuuluu hankkeen suuruudesta riippuen kyselyjen ja/tai vuorovaikutustilaisuuksien järjestäminen. Tämän lisäksi suunnitelmat asetetaan yleisesti nähtäville, jolloin suunnitelmista on mahdollisuus jättää palautetta. Pienemmissä hankkeissa tehdään suoraan yhteistyötä käyttäjien kanssa kuten urheiluseurojen, asukasyhdistysten, koulujen ja päiväkotien kanssa. Kaavan laatimista tai muuttamista edellyttävien hankkeiden yhteydessä osallistetaan alueen toimijat ja käyttäjät kaavaprosessin aikana.

Viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito edellyttävät avointa ja toimivaa yhteistyötä kaupungin eri toimialojen ja viranhaltijoiden kesken. Tavoitteena on tiivistää kaupungin sisäistä yhteistyötä ja selkeyttää vastuita viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen osalta. Lisäksi panostetaan ulkoiseen viestintään ja sidosryhmävuorovaikutukseen sekä etsitään yhteistyökumppaneita ja toimintamalleja alueiden kehittämiseen.

Jotta kaupunki pystyy yhdessä muiden toimijoiden kanssa kehittämään palveluitaan, on niistä oltava saatavilla ajantasaista karttamuotoista tietoa. Tätä varten kaupungin tulee ylläpitää kohdekohtaista tietoa palveluistaan paikkatietomuodossa. Kun tieto kaupungin tarjoamista palveluista on helposti saatavilla, vähentää se osaltaan esimerkiksi asukkailta tulevien kysymysten määrää.

Potentiaalisia yhteistyötahoja voidaan etsiä yksityisistä sekä kolmannen ja neljännen sektorin toimijoista. Yhteistyöstä on jo hyviä kokemuksia eri seurojen ja yhdistysten kanssa. Myös käyttäjien osallistamista ja vuorovaikutusta palveluiden kehittämiseen lisätään suunnitelmallisesti.

Kaupungin sisäistä yhteistyötä tiivistetään ja vastuita selkeytetään.

Käyttäjien osallistamista ja vuorovaikutusta lisätään.

Kolmannen ja neljännen sektorin yhteistyömahdollisuuksia viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen kehittämisessä selvitetään.

Palveluita monipuolistetaan yhteistyössä yksityisten toimijoiden kanssa.

Viheromaisuuden hallintaan panostetaan vahvemmin.

Koko ohjelmakauden 2023–2032 ajan jatkuvat toimenpiteet

- Datan kerääminen viheralueilta systemaattisesti paikkatietomuodossa sekä uuden RAMS-kunnossapitoluokituksen laadinta viheralueille.
- Ulkoalueiden esteettömyystietojen päivittäminen kaupungin verkkosivuille.
- Ulkoalueiden ylläpidon viestinnän vuosikellon laatiminen. Ajankohtaisista asioista aktiivisesti viestiminen vuosikellon mukaisesti.
- Viheralueisiin sekä liikunta- ja leikkipalveluihin liittyvän tiedon ja karttojen päivittäminen ajantasaiseksi kaupungin verkkosivuilla. Tiedon löydettävyyden parantaminen ja sivustojen kehittäminen käyttäjänäkökulmasta selkeäksi kokonaisuudeksi.
- Vuorovaikutuskyselyiden toteuttaminen hankkeiden yhteydessä. Kyselyistä tiedottamista kehitetään mm. maastokyltein suunnittelukohteissa, ja kyltteihin lisätään QR-koodit kännykällä vastaamista varten.
- Yhteistyön tiivistäminen Seuraparlamentin kanssa ulkoliikuntapaikkojen suunnittelun osalta.
- Yhteistyön toimintamallien kehittäminen yhdistysten ja seurojen kanssa (sopimusmallit, kumppanuushaku, kummitoiminta esim. alueiden hoidossa)

Kesäkukat 2022. Kuva: Kangasalan kaupunki

5. Ohjelman toteutus ja seuranta

Kyötikkälän urheilukenttä. Kuva: Kangasalan kaupunki

5.1 Resurssien mitoitus

Toimenpideohjelman toteuttaminen

Tässä ohjelmassa määritetyt viheralueita ja ulkoliikuntapaikkoja koskevat kehittämis-toimenpiteet on ajoitettu toteutettavaksi kahden ajanjakson aikana. Ensimmäiseksi priorisoidut kohteet toteutetaan vuosina 2023–2027, ja loput kohteet vuodesta 2028 eteenpäin.

Toimenpiteiden toteuttamisen vaatimat investointikustannukset kymmenen vuoden ajanjaksolla ovat noin 23 milj. euroa eli noin 2,3 milj. euroa vuodessa (luku ei sisällä Lamminrahkan alueen investointeja). Lamminrahkan viher- ja ulkoliikuntapaikkojen investoinnit ovat seuraavan kymmenen vuoden ajanjaksolle arviolta noin 7 milj. euroa eli noin 0,7 milj. euroa vuodessa.

Toimenpideohjelma sisältää olemassa olevien kohteiden peruskunnostuksia sekä kokonaan uusien kohteiden rakentamista. Ohjelmassa esitettyjen peruskunnostusten ja uusien kohteiden toteuttaminen esitetyssä aikataulussa vaatii investointien lisäksi myös uuden rakennuttajan palkkaamista.

Kunnossapidon käyttötalouden rahoitustarpeen tunnistaminen

Ulkoliikuntapaikkojen kunnossapidon käyttötalouteen on nykyisellään varattu vuosittain noin 700 000 euroa, ja puistojen ja muiden ulkoalueiden käyttötalouteen noin 860 000 euroa. Käyttötalouden resursseja on jatkossa nostettava, sillä jokaisen uuden viheralueen ja ulkoliikuntapaikan rakentamisella ja nykyisten kohteiden monipuolistamisella on kunnossapidon kustannuksia lisäävä vaikutus.

Viheralueiden ja ulkoliikuntapaikkojen verkoston kasvattamisen tuottamiin kunnossapitokustannuksiin tulee varautua sekä käyttötalouden määrärahoissa että käytettävissä olevissa henkilöresursseissa. Viime vuosien (2013–2022) aikana käyttötalouden määrärahoja on nostettu noin 5 % vuosittain. Lamminrahkan eteläosien valmistuvien kohteiden kunnossapitoon on varattu lisää henkilöresursseja vuoden 2023 alusta lähtien.

Palveluiden nykytilaa ja työn investointiohjelmalla verrattaessa voidaan todeta, että leikkipaikkojen määrä kasvaa seuraavan kymmenen vuoden aikana noin 14 %. Ohjelmakauden aikana Lamminrahkaan toteutetaan täysin uusi iso liikuntapuisto, ja viiteen nykyiseen kohteeseen, kenttien tai reittien yhteyteen, lisätään ulkokuntosali tai pienempi ulkokuntoilupiste. Nykyisellään välineitä on 11:ssä kohteessa. Uusia liikuntareittejä ollaan toteuttamassa ainakin Lamminrahkaan ja Vehoniemen soraomontulle sekä mahdollisesti Ruutanaan ja välille Mobilia – Kaivannon sairaala. Lisäksi kolmen uimarannan palveluita monipuolistetaan. Yllä mainittujen lisäksi uusia palveluita tulevat olemaan esteetön kalastuslaituri, uusi pumptrack/BMX-rata ja skeittipuisto. Talviaikaan Kyötikkälän urheilukentälle tullaan tekemään ladut tykkilumetukella. Ohjelmoinnissa ei ole esitetty kohteiden poistamista kaupungin huomattavan kasvamisen vuoksi.

Tähän asti käyttötalouden resurssit ovat niukasti kattaneet palveluiden kunnossapidon nykyisellä tasolla. Asukaskyselyn vastausten perusteella monen kohteen, erityisesti uima- ja venerantojen, kunnossapito ei vastaa asukkaiden käsitystä riittävästä kunnossapidon tasosta. Lisäksi retkeilyreittien ja laavujen suosio on viime vuosina ollut kovassa nosteessa, mutta niille ei ole nimetynä omaa kunnossapidon vastaavaa. Kohteet sijaitsevat kuitenkin melko etäällä muista palveluista, joten retkeilyreitistön palvelulaadun varmistaminen edellyttäisi juuri näihin kohteisiin perehtynyttä henkilöstöä.

Kaupunki haluaa jatkossa myös lisätä reaaliaikaista tiedottamista palveluistaan ja tarjota verkossa ajantasaista tietoa kaikkien saataville. Tähän sisältyy muun muassa viestintä asukkaille ulkoliikuntapaikkojen käyttömahdollisuuksista kesä- ja talviaikaan. Ajantasaisen tiedon tarjoaminen edellyttää puuttuvan datan systemaattista keräämistä viheralueilta paikkatietomudossa. Tiedon keräämisen yhteydessä kaupunki päivittää viheralueet uuteen RAMS-kunnossapitoluokitukseen.

Paikkatietoaineiston kerääminen, kunnossapitoluokituksen päivittäminen sekä asukkaille tarjottavat viestintäpalvelut, kuten esimerkiksi latukarttapalvelun kehittäminen, rahoitetaan käyttötalouden puolelta.

Ohjelmassa esitettyihin rakentamiskohteisiin on osoitettu määrärahaa investointitaulukossa, mutta kunnossapidon ylläpitäminen investointien mukaisella tasolla edellyttää lisää resursseja myös käyttötalouden puolelle. Samoin kunnossapidon osalta tulee huomioida, että kunnossapidon kustannukset ovat jo nykyisellään nousseet odotettua enemmän esimerkiksi polttoaineen, rakennustarvikkeiden ja työvoimakulujen osalta.

Näihin asioihin peilaten voidaan todeta, että 5 % vuosittainen käyttötalouden kasvu on seuraavalle kymmenelle vuodelle riittämätön. Lisäksi on tunnistettu tarve kunnossapidon henkilöresurssien kasvattamiselle. Jatkuvaan kunnossapitoon panostaminen vähentää suurempia korjausinvestointitarpeita tulevaisuudessa.

5.2 Toteutusohjelman seuranta

Kangasalan viheralue- ja ulkoliikuntapaikkoihin on odotettavissa ohjelmakauden aikana muutoksia, joihin ei tässä ohjelmassa ole osattu varautua. Nämä ovat seurausta esimerkiksi kaupungin maankäytön kehittymiseen liittyvistä uusista painopistealueista tai alueiden toteutumisaikatauluista. Samoin vaikkapa vuoropuhelu asukkaiden kanssa tai julkinen päätöksenteko voivat tuoda esille uusia, tarpeellisia kehittämiskohteita. Osa nykyisistä kohteista voi myös vaatia saneerausta aikaisemmin kuin on ennakoitu tai joutua ilkeivallan kohteeksi.

Tämän vuoksi ohjelman toteutumista tulee seurata, ja ohjelmaa päivittää tarpeen mukaan. Seurannan avulla arvioidaan, ovatko ohjelman painopistealueet toteutuneet tasapuolisesti ja suunnitellusti suhteessa laadittuun investointiohjelmaan. Lisäksi seurannassa arvioidaan, ollaanko viheralueisiin ja ulkoliikuntapaikkoihin

sijoitetuilla investoinneilla saavutettu riittävästi ohjelmassa asetettuja muita tavoitteita. Seurannan tekemisessä tärkeässä asemassa on viheralue- ja ulkoliikuntapaikkojen omaisuuden hallinta, joka toivottavasti on saatu jo ohjelmakauden alkuvaiheissa mahdollisimman hyvään kuntoon.

Ohjelman toimenpiteet on jaoteltu kahdelle toteuttamisajanjaksolle. Ohjelman toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain rakentamisen palvelualueen ulkoalueiden ylläpidon yksikössä, joka vastaa toimenpiteiden toteutumisesta työohjelman mukaisesti. Ensimmäisen viiden vuoden ajanjakson jälkeen tehdään väliarviointi toimenpiteohjelman toteutumisesta, josta raportoidaan elinympäristölautakunnalle. Tarvittaessa ohjelmaan tehdään päivityksiä, mikäli todetaan, että ohjelmaa tehtäessä asetetut tavoitteet tai toimenpiteet vaativat uudelleenarviointia.

Kirkkoharjun näkötorni.
Kuva: Kangasalan kaupunki

Liitteet

Liite 1. Ulkoilu- ja retkeilyreitit, luontopolut, laavut ja hiihtoladut

Liite 2. Urheilukentät, pallokentät ja talvisin jäädytettävät kentät

Liite 3. Uimarannat ja venerannat

Liite 4. Muut ulkoliikuntapaikat

Liite 5. Leikkikentät ja koulujen ja päiväkotien leikkipihat

Liite 6. Rakennetut puistot

Liite 7. Avoimet viheralueet

Liite 8. Virkistysmetsät

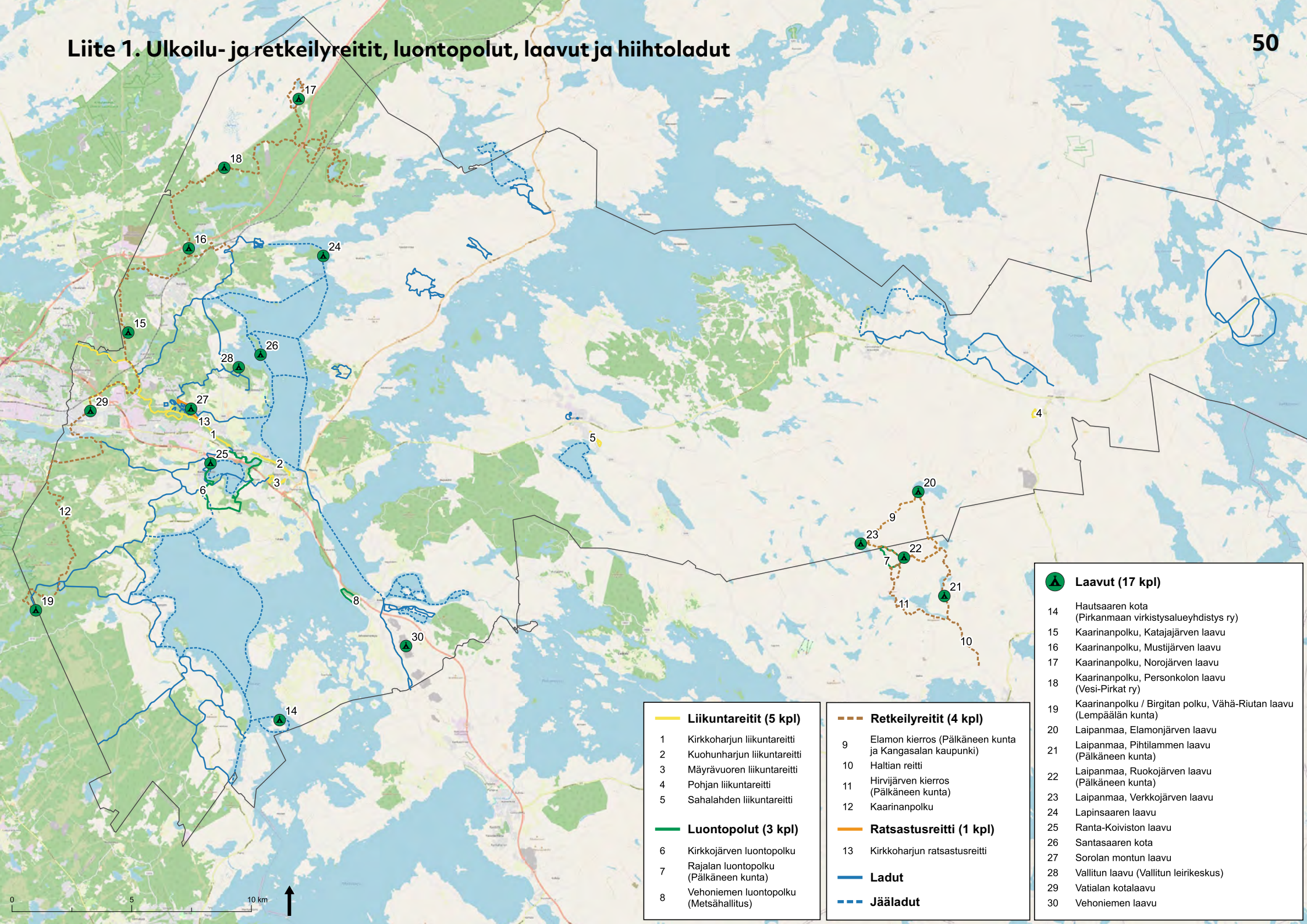
Liite 9. Kaupungin omistamat luonnonsuojelualueet

Liite 10. Erityisalueet

Liite 11. Ohjelmassa esitetyt kohdekohtaiset toimenpiteet

Kesäkukkia 2020. Kuva:
Kangasalan kaupunki

Laavut (17 kpl)

- 14 Hautsaaren kota (Pirkanmaan virkistysalueyhdistys ry)
- 15 Kaarinanpolku, Katajajärven laavu
- 16 Kaarinanpolku, Mustijärven laavu
- 17 Kaarinanpolku, Norojärven laavu
- 18 Kaarinanpolku, Personkolan laavu (Vesi-Pirkat ry)
- 19 Kaarinanpolku / Birgitan polku, Vähä-Riutan laavu (Lempäälän kunta)
- 20 Laipanmaa, Elamonjärven laavu
- 21 Laipanmaa, Pihtilammen laavu (Pälkäneen kunta)
- 22 Laipanmaa, Ruokojärven laavu (Pälkäneen kunta)
- 23 Laipanmaa, Verkkojärven laavu
- 24 Lapinsaaren laavu
- 25 Ranta-Koiviston laavu
- 26 Santasaaren kota
- 27 Sorolan montun laavu
- 28 Vallitun laavu (Vallitun leirikeskus)
- 29 Vatialan kotalaavu
- 30 Vehoniemen laavu

Liikuntareitit (5 kpl)

- 1 Kirkkoharjun liikuntareitti
- 2 Kuohunharjun liikuntareitti
- 3 Mäyrävuoren liikuntareitti
- 4 Pohjan liikuntareitti
- 5 Sahalahden liikuntareitti

Luontopolut (3 kpl)

- 6 Kirkkojärven luontopolku
- 7 Rajalan luontopolku (Pälkäneen kunta)
- 8 Vehoniemen luontopolku (Metsähallitus)

Retkeilyreitit (4 kpl)

- 9 Elamon kierros (Pälkäneen kunta ja Kangasalan kaupunki)
- 10 Haltian reitti
- 11 Hirvijärven kierros (Pälkäneen kunta)
- 12 Kaarinanpolku

Ratsastusreitti (1 kpl)

- 13 Kirkkoharjun ratsastusreitti

Ladut

Jääladut

Liite 2. Urheilukentät, pallokentät ja talvisin jäädytettävät kentät

51

Urheilukentät (4 kpl)

- 1 Kyötikkälän urheilukeskus
- 2 Pohjan kenttä
- 3 Suinulan kenttä
- 4 Taustialan kenttä

Beach volley -kentät (4 kpl)

- 5 Jauksan beach volley -kenttä
- 6 Kuhmalahden beach volley -kenttä
- 7 Liutun beach volley -kentät
- 8 Vesaniemen beach volley -kenttä

Lentopallokenttä (1 kpl)

- 9 Mäyrävuoren lentopallokenttä

Tenniskenttä (1 kpl)

- 10 Vilpeilän tenniskenttä ulkojääkenttä

Nurmikentät (5 kpl)

- 11 Kyötikkälän 1. kenttä
- 12 Kyötikkälän 2. kenttä
- 13 Suinulan pallokenttä
- 14 Suoraman kenttä ulkojääkenttä & kaukalo
- 15 Taustialan kenttä

Tekonurmikentät (2 kpl)

- 16 Suoraman tekonurmikenttä
- 17 Vatialan koulun kenttä ulkojääkenttä

Hiekkakentät (21 kpl)

- 18 Havisevan koulun kenttä ulkojääkenttä & kaukalo
- 19 Aseman kenttä ulkojääkenttä
- 20 Huutijärven pallokenttä ulkojääkenttä
- 21 Iskelän kenttä ulkojääkenttä & kaukalo
- 22 Kirkonkylän kenttä ulkojääkenttä
- 23 Korpipuiston kenttä ulkojääkenttä
- 24 Kortekankaan kenttä ulkojääkenttä
- 25 Lemetyr kenttä ulkojääkenttä
- 26 Liuksialan koulun kenttä ulkojääkenttä
- 27 Liutun pallokenttä ulkojääkenttä
- 28 Lukion kenttä ulkojääkenttä & kaukalo
- 29 Mäyrävuoren pallokenttä ulkojääkenttä
- 30 Pikkolan tapahtumakenttä
- 31 Pitkälän koulun kenttä ulkojääkenttä & kaukalo
- 32 Pohjan koulun kenttä
- 33 Raikun koulun kenttä ulkojääkenttä
- 34 Rantakoiviston kenttä ulkojääkenttä
- 35 Ruutanen koulun kenttä ulkojääkenttä
- 36 Sariolan koulun kenttä ulkojääkenttä & kaukalo
- 37 Tarpilan kenttä ulkojääkenttä
- 38 Tursolan kenttä ulkojääkenttä

Liite 3. Uimarannat ja venerannat

52

Uimarannat (14 kpl)

- 1 Halimajärven uimaranta
- 2 Havisevan uimaranta
- 3 Huutijärven uimaranta
- 4 Jauksan uimaranta
- 5 Kautialan uimaranta
- 6 Kuhmalahden uimaranta
- 7 Liuksialan uimaranta
- 8 Liutun uimaranta
- 9 Mobilian uimaranta
- 10 Onkijärven uimaranta
- 11 Riun uimaranta
- 12 Ruutanan uimaranta
- 13 Suoramanjärven uimaranta
- 14 Vesaniemen uimaranta

Venerannat (12 kpl)

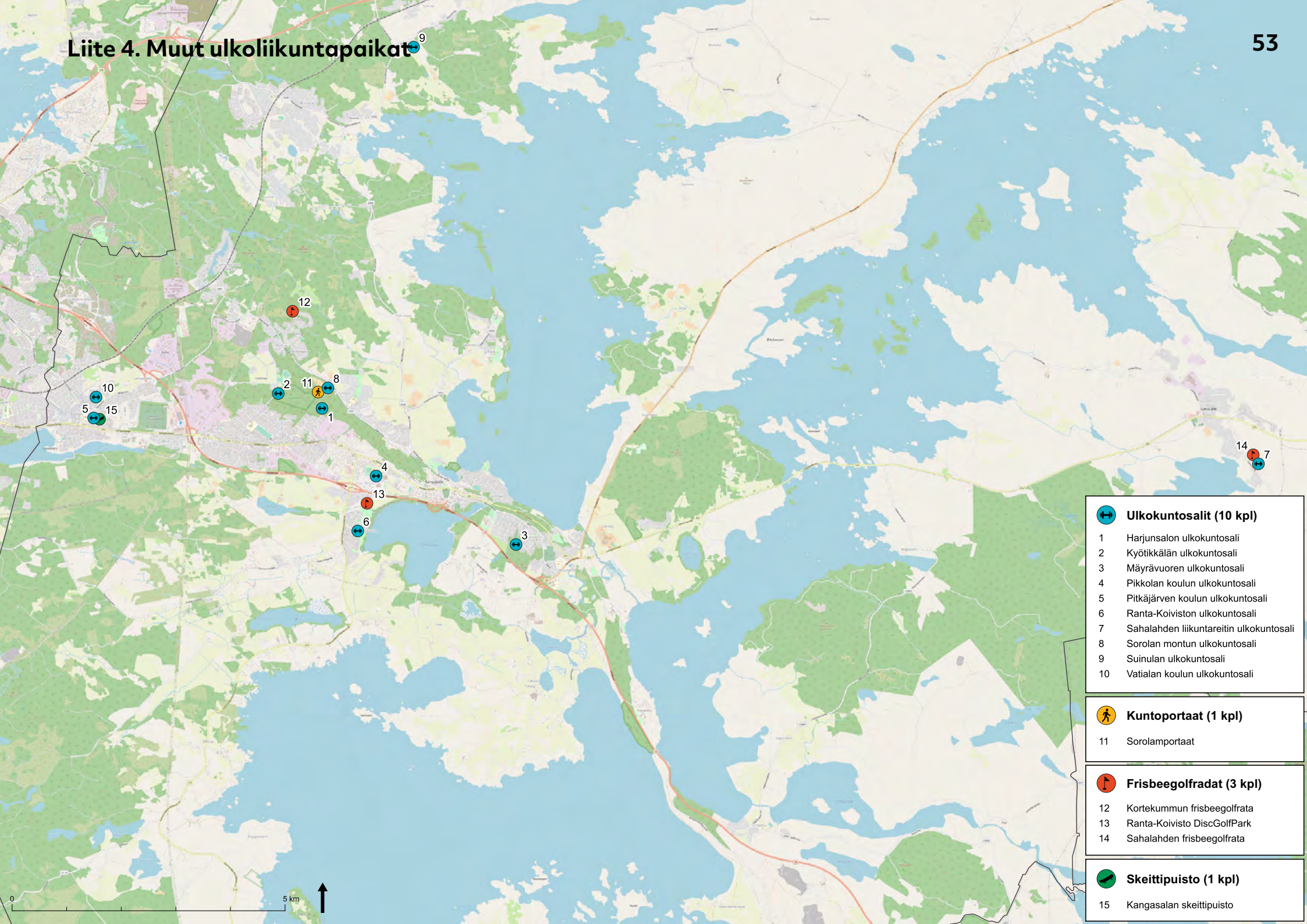
- 15 Havisevan veneranta
- 16 Huutijärven veneranta
- 17 Kautialan veneranta
- 18 Liuksialan veneranta
- 19 Liutun veneranta
- 20 Pelisalmen veneranta
- 21 Riun veneranta
- 22 Ruutanan veneranta
- 23 Sillansalmen veneranta
- 24 Siuronsalmen veneranta
- 25 Toosilanniemen veneranta
- 26 Vesaniemen veneranta

Venesatama (1 kpl)

- 27 Mobilian venesatama

Liite 4. Muut ulkoliikuntapaikat

53

Ulkokuntosalit (10 kpl)

- 1 Harjunsalon ulkokuntosali
- 2 Kyötikkälän ulkokuntosali
- 3 Mäyrävuoren ulkokuntosali
- 4 Pikkolan koulun ulkokuntosali
- 5 Pitkäjärven koulun ulkokuntosali
- 6 Ranta-Koiviston ulkokuntosali
- 7 Sahalahden liikuntareitin ulkokuntosali
- 8 Sorolan montun ulkokuntosali
- 9 Suinulan ulkokuntosali
- 10 Vatialan koulun ulkokuntosali

Kuntoportaati (1 kpl)

- 11 Sorolamportaati

Frisbeegolfradat (3 kpl)

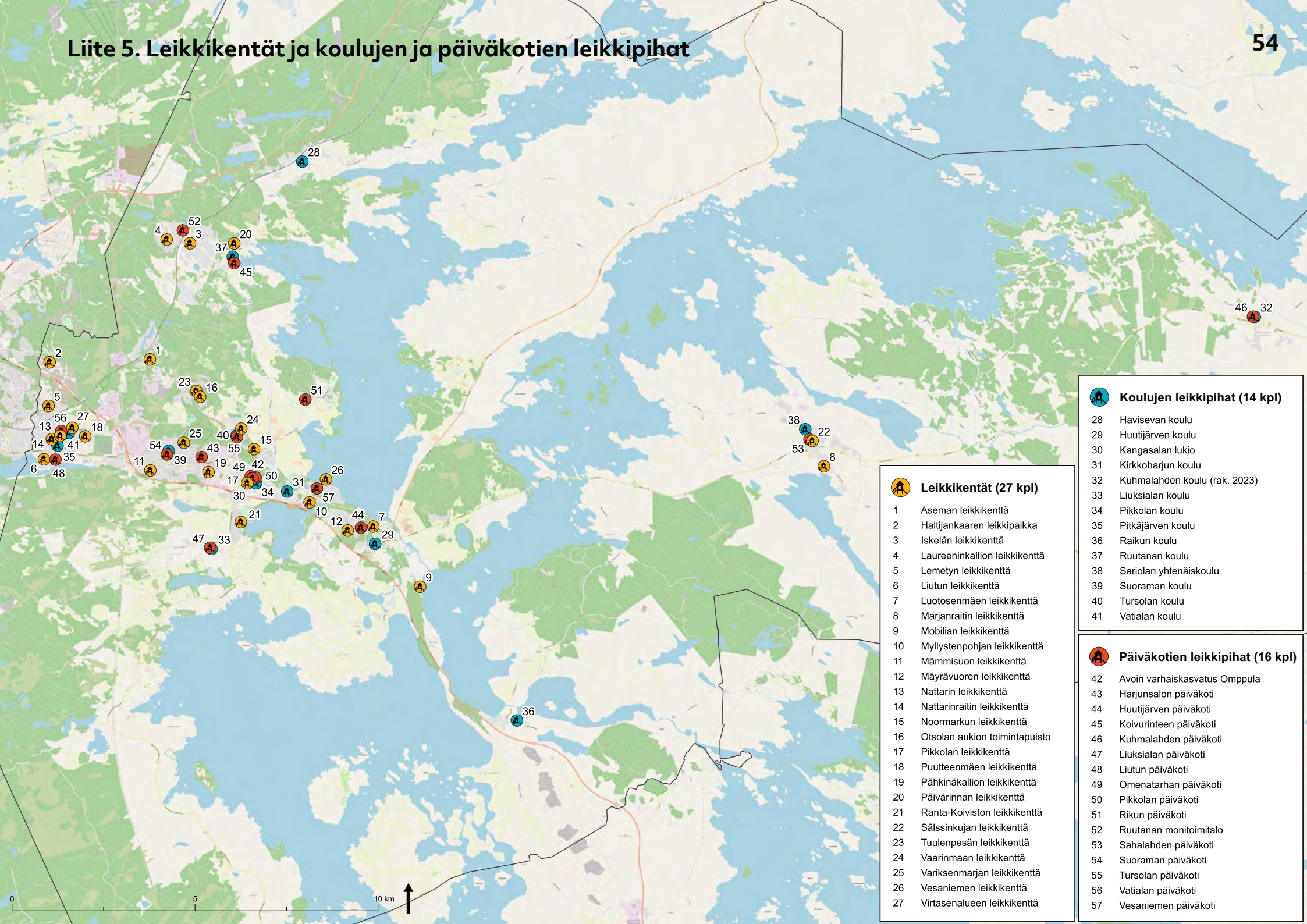
- 12 Kortekummun frisbeegolfrata
- 13 Ranta-Koivisto DiscGolfPark
- 14 Sahalahden frisbeegolfrata

Skeittipuisto (1 kpl)

- 15 Kangasalan skeittipuisto

Liite 5. Leikkikentät ja koulujen ja päiväkotien leikkipihat

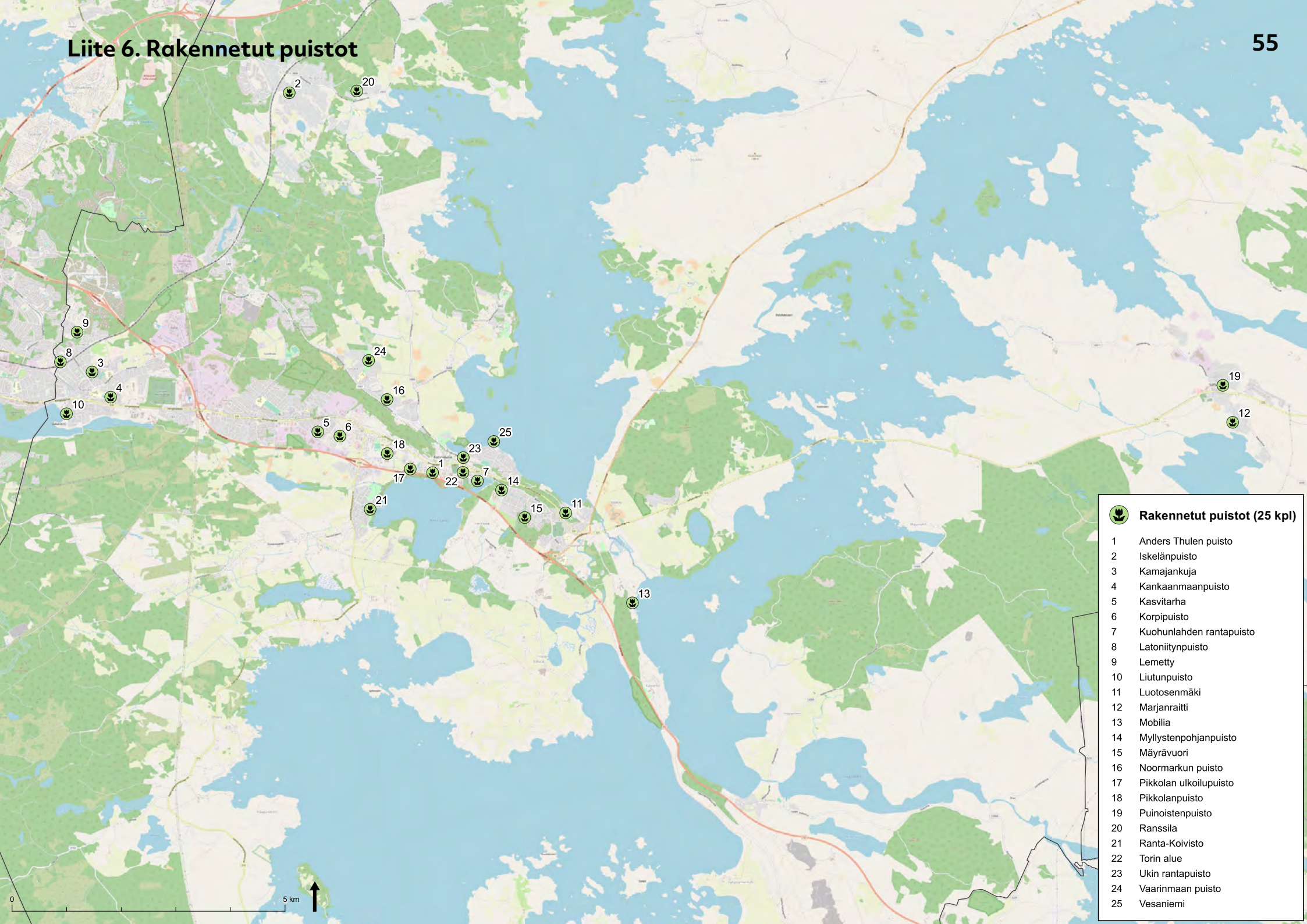
54

- Leikkikentät (27 kpl)**
- Aseman leikkikenttä
 - Haltijankaaren leikkipaikka
 - Iskelän leikkikenttä
 - Laureeninkallion leikkikenttä
 - Lemetyn leikkikenttä
 - Liutun leikkikenttä
 - Luotosenmäen leikkikenttä
 - Marjanraitin leikkikenttä
 - Mobilian leikkikenttä
 - Myllystenpohjan leikkikenttä
 - Mämmisuon leikkikenttä
 - Mäyrävuoren leikkikenttä
 - Nattarin leikkikenttä
 - Nattarinraitin leikkikenttä
 - Noormarkun leikkikenttä
 - Otsolan aukion toimintapuisto
 - Pikkolan leikkikenttä
 - Puutteenmäen leikkikenttä
 - Pähkinäkallion leikkikenttä
 - Päivärinnan leikkikenttä
 - Ranta-Koiviston leikkikenttä
 - Sälssinkujan leikkikenttä
 - Tuulenpesän leikkikenttä
 - Vaarinmaan leikkikenttä
 - Variksenmarjan leikkikenttä
 - Vesaniemen leikkikenttä
 - Virtasenalueen leikkikenttä

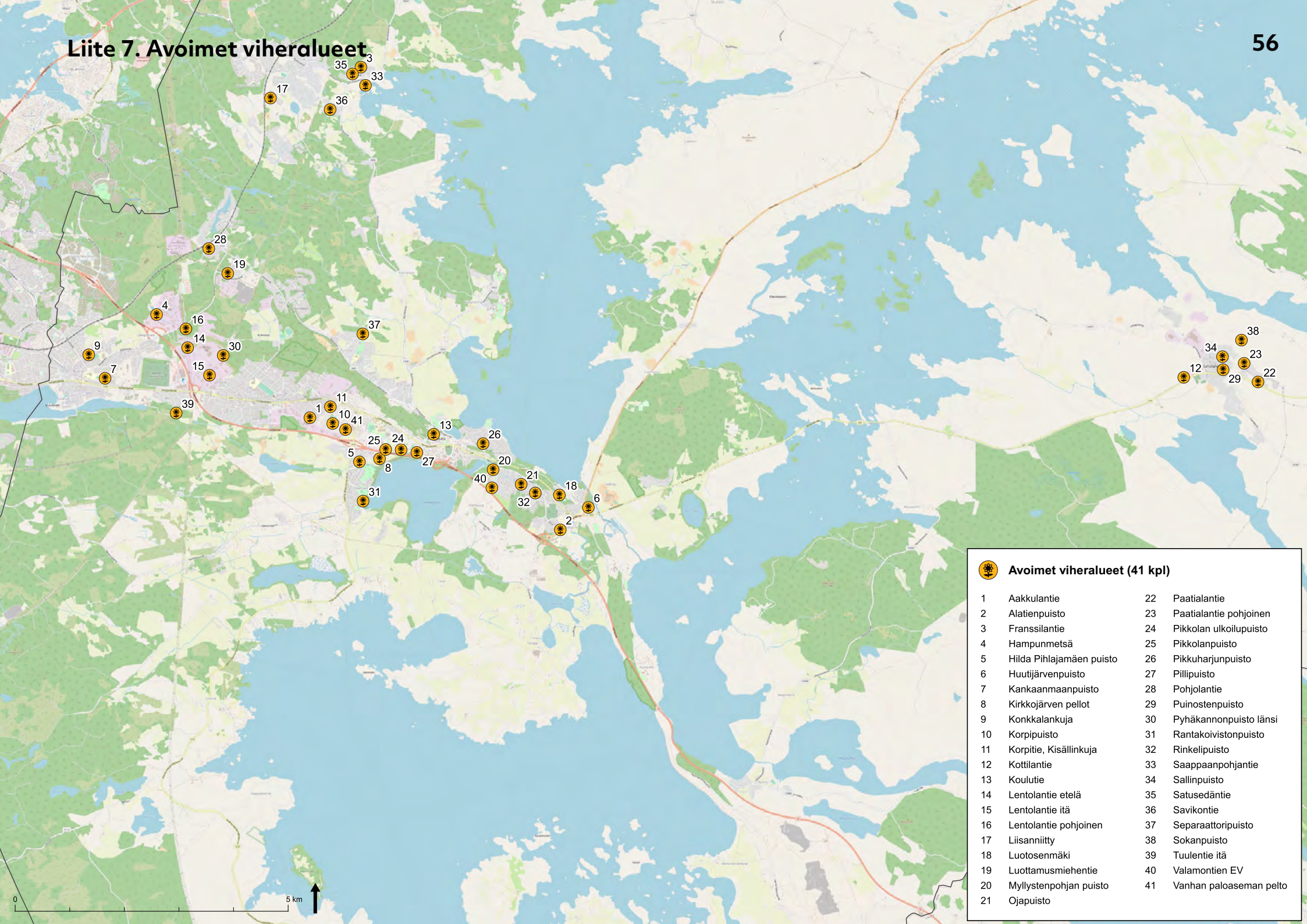
- Koulujen leikkipihat (14 kpl)**
- Havisevan koulu
 - Huutijärven koulu
 - Kangasalan lukio
 - Kirkkojärven koulu
 - Kuhmalahden koulu (rak. 2023)
 - Liuksialan koulu
 - Pikkolan koulu
 - Pitkäjärven koulu
 - Raikon koulu
 - Ruutanan koulu
 - Sariolan yhtenäiskoulu
 - Suoraman koulu
 - Tursolan koulu
 - Vatjalan koulu

- Päiväkotien leikkipihat (16 kpl)**
- Avoin varhaiskasvatus Omppula
 - Harjunsalon päiväkoti
 - Huutijärven päiväkoti
 - Koivurintein päiväkoti
 - Kuhmalahden päiväkoti
 - Liuksialan päiväkoti
 - Liutun päiväkoti
 - Omenatarhan päiväkoti
 - Pikkolan päiväkoti
 - Rikun päiväkoti
 - Ruutanan monitoimitalo
 - Sahalahden päiväkoti
 - Suoraman päiväkoti
 - Tursolan päiväkoti
 - Vatjalan päiväkoti
 - Vesaniemen päiväkoti

Rakennetut puistot (25 kpl)

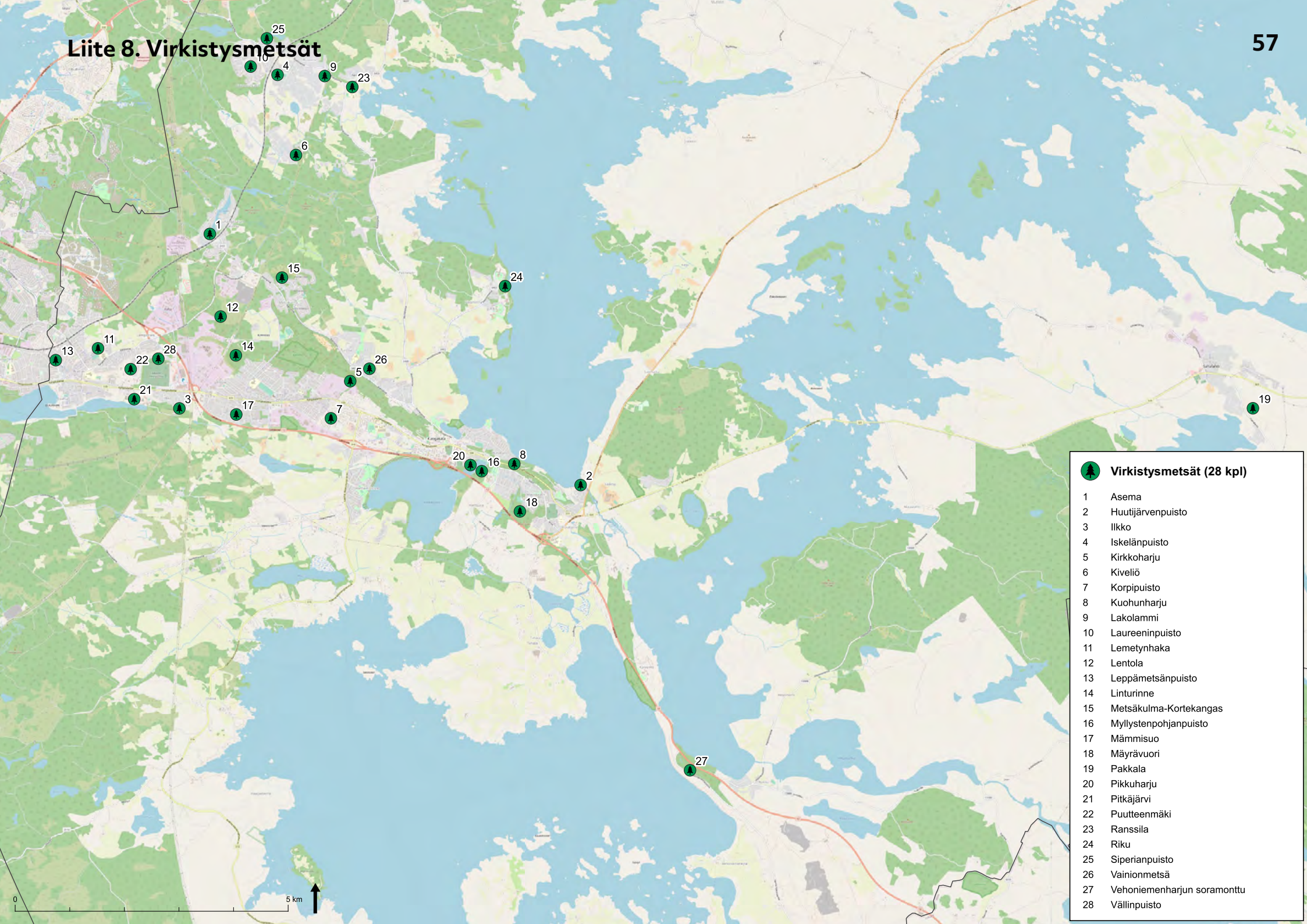
- 1 Anders Thulen puisto
- 2 Iskelänpuisto
- 3 Kamajankuja
- 4 Kankaanmaanpuisto
- 5 Kasvitarha
- 6 Korpipuisto
- 7 Kuohunlahden rantapuisto
- 8 Latoniitynpuisto
- 9 Lemetty
- 10 Liutunpuisto
- 11 Luotosenmäki
- 12 Marjanraitti
- 13 Mobilia
- 14 Myllystenpohjanpuisto
- 15 Mäyrävuori
- 16 Noormarkun puisto
- 17 Pikkolan ulkoilupuisto
- 18 Pikkolanpuisto
- 19 Puinoistenpuisto
- 20 Ranssila
- 21 Ranta-Koivisto
- 22 Torin alue
- 23 Ukin rantapuisto
- 24 Vaarinmaan puisto
- 25 Vesaniemi

Avoimet viheralueet (41 kpl)

1	Aakkulantie	22	Paatialantie
2	Alatienpuisto	23	Paatialantie pohjoinen
3	Franssilantie	24	Pikkolan ulkoilupuisto
4	Hampunmetsä	25	Pikkolanpuisto
5	Hilda Pihlajamäen puisto	26	Pikkuharjunpuisto
6	Huutijärvenpuisto	27	Pillipuisto
7	Kankaanmaanpuisto	28	Pohjolantie
8	Kirkkojärven pellot	29	Puinostenpuisto
9	Konkkalankuja	30	Pyhäkannonpuisto länsi
10	Korpiuisto	31	Rantakoivistonpuisto
11	Korpitie, Kisällinkuja	32	Rinkelipuisto
12	Kottilantie	33	Saappaanpohjantie
13	Koulutie	34	Sallinpuisto
14	Lentolantie etelä	35	Satusedäntie
15	Lentolantie itä	36	Savikontie
16	Lentolantie pohjoinen	37	Separaattoriapuisto
17	Liisanniitty	38	Sokanpuisto
18	Luotosenmäki	39	Tuulentie itä
19	Luottamusmiehentie	40	Valamontien EV
20	Myllystenpohjan puisto	41	Vanhan paloaseman pelto
21	Ojapuisto		

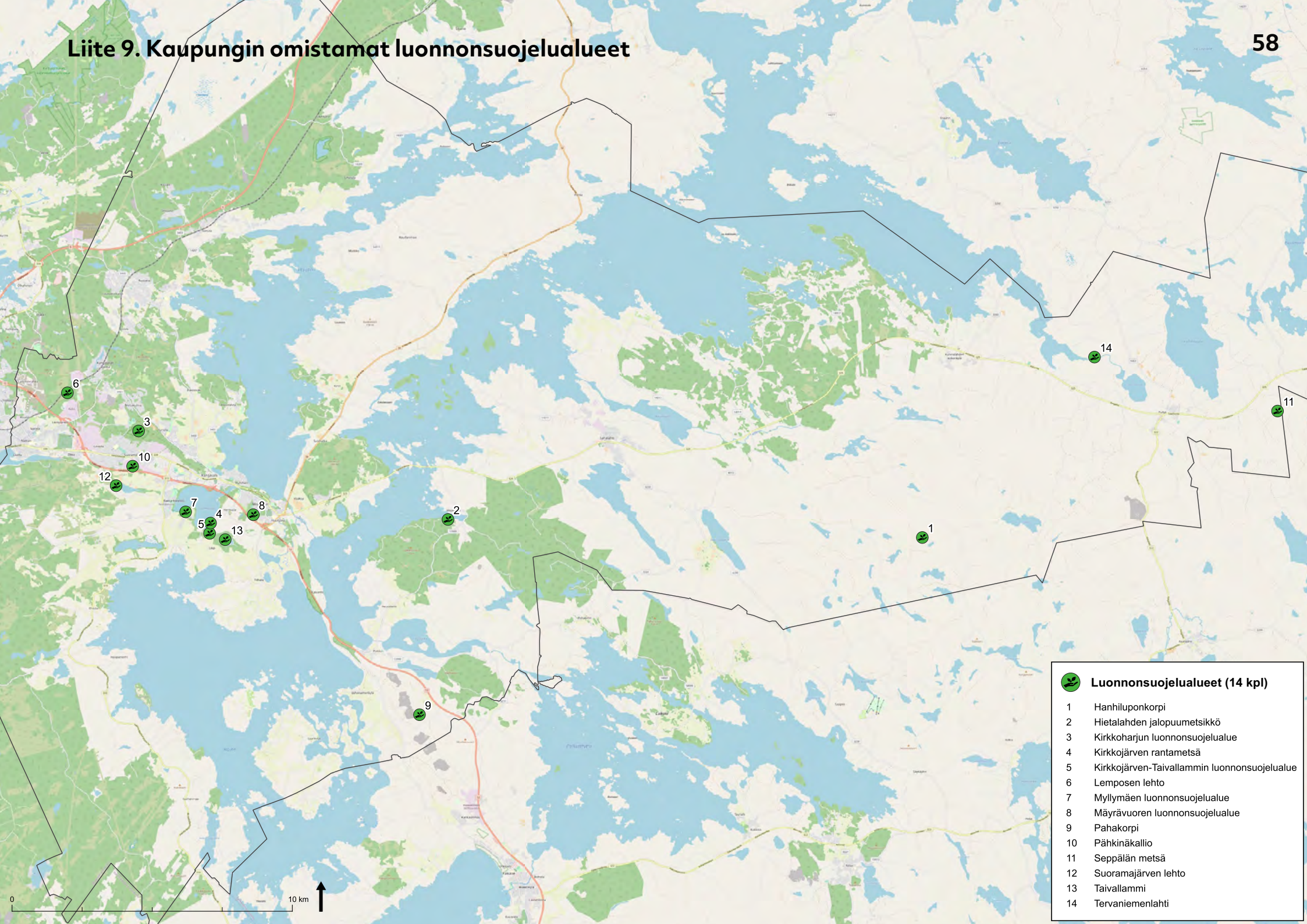

 Virkistysmetsät (28 kpl)

- 1 Asema
- 2 Huutijärvenpuisto
- 3 Ilkko
- 4 Iskelänpuisto
- 5 Kirkkoharju
- 6 Kiveliö
- 7 Korpipuisto
- 8 Kuohunharju
- 9 Lakolampi
- 10 Laureenipuisto
- 11 Lemetynhaka
- 12 Lentola
- 13 Leppämetsänpuisto
- 14 Linturinne
- 15 Metsäkulma-Kortekangas
- 16 Myllystenpohjanpuisto
- 17 Mämmisuo
- 18 Mäyrävuori
- 19 Pakkala
- 20 Pikkuharju
- 21 Pitkäjärvi
- 22 Puutteenmäki
- 23 Ranssila
- 24 Riku
- 25 Siperianpuisto
- 26 Vainionmetsä
- 27 Vehoniemenharjun soramonttu
- 28 Vällinpuisto

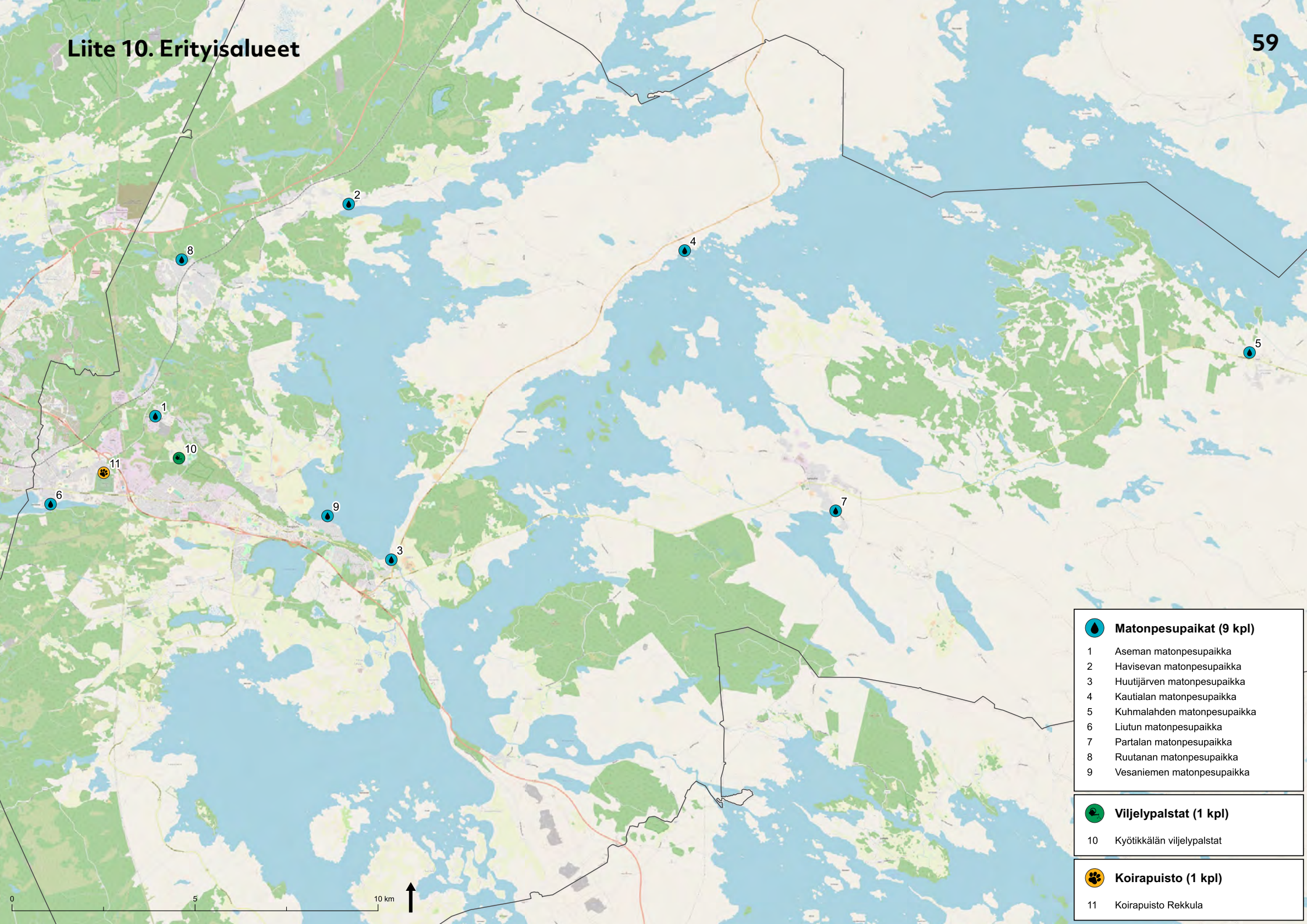
Liite 9. Kaupungin omistamat luonnonsuojelualueet

58

Luonnonsuojelualueet (14 kpl)

- 1 Hanhiluponkorpi
- 2 Hietalahden jalopuumetsikkö
- 3 Kirkkoharjun luonnonsuojelualue
- 4 Kirkkojärven rantametsä
- 5 Kirkkojärven-Taivallamin luonnonsuojelualue
- 6 Lemposen lehto
- 7 Myllymäen luonnonsuojelualue
- 8 Mäyrävuoren luonnonsuojelualue
- 9 Pahakorpi
- 10 Pähkinäkallio
- 11 Seppälän metsä
- 12 Suoramajärven lehto
- 13 Taivallampi
- 14 Tervaniemenlahti

	Matonpesupaikat (9 kpl)
1	Aseman matonpesupaikka
2	Havisevan matonpesupaikka
3	Huutijärven matonpesupaikka
4	Kautialan matonpesupaikka
5	Kuhmalahden matonpesupaikka
6	Liutun matonpesupaikka
7	Partalan matonpesupaikka
8	Ruutanan matonpesupaikka
9	Vesaniemen matonpesupaikka
	Viljelypalstat (1 kpl)
10	Kyötikkälän viljelypalstat
	Koirapuisto (1 kpl)
11	Koirapuisto Rekkula

